

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Анонс

Галоўныя літаратурныя падзеі, даты і навіны месяца.....с.2-4	Рэцэнзіі і цытаты месяца.....с.5
Артыкул Вольгі Іпатавай «Падмена».....с.6	Новыя вершы Юркі Голуба ды Івана Лагвіновіча.....с.7-8
«Голых паэтак не бывае зашмат»: апавяданне Зміцера Дзядзенкі.....с.9-10	«Сумоўе»: пераклады рэпрэсаваных украінскіх паэтаў...с.11
Гутарка з Леанідам Дранько-Майсюком.....с.12	«Лекторый»: пра беларускія абразы і праклёны.....с.13
«Кніжніца»: новыя выданні на нашых паліцах.....с.14	Найстотнае з літаратурнага жыцця замежжа: Нобель і інш.....с.15
«Адказ» «В», «Меморыя».....с.16	

Культурна-асветніцкі праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў»

Выпуск №8–9 (кастрычнік)

Наклад 3000 асобнікаў

▶ «ЮБІЛЕЙ»

ПАМ'ЯЦЬ І СЛАВА

Алесь АКУЛІЧ

Упершыню нашая рубрыка — у двукоссі. Хоць і пазначана — «Юбілей» — чорнай фарбай, сам панятак мусіць быць яшчэ чарнейшым. У кастрычніку 2007-га спаўняецца 70 гадоў генацыду дзяржавы над беларускімі пісьменнікамі, ягонага апагею: у адну ноч 29-га было расстраляна 20 нацыянальных твораў: Якаў Бранштэйн, Віктар Вайноў, Анатоль Вольны, Платон Галавач, Алесь Дудар, Хацкель Дунец, Міхась Зарэцкі, Васіль Каваль, Язэп Каранеўскі, Майсей Кульбак, Саламон Левін, Юрка Лявонны, Валеры Маракі, Зяма Півавараў, Васіль Шташэўскі, Ізі Харык, Пятро Хатулёў, Міхась Чарот, Павел Шастакоў, Арон Юдэльсон. У наступную ноч стрэлы ў катавальніцах мінскай Валадаркі абарвуць жыцці Прохара Іспраўнікава, Янкі Нёманскага, Тодара Кляшторнага, Юлія Таўбіна...

Той кастрычнік 1937-га быў юбілейным (без двукосся) для забойцаў-бальшавікоў: 20 гадоў «вялікай» рэвалюцыі, месяц Ленінскага камсамола. Святкаваць — не працаваць, забіваць

— не нараджаць. За восень 1937-га вучні Дзяржынскага — нкусаўцы — расстралялі больш за 50 беларускіх пісьменнікаў, а за ўсе 30-я гады — каля дзвюхсот.

Чорны «рэкорд» варты знясення ва ўсе кнігі трагедыі, ён павінен быць увекавечаны ў помніках, шыльдах, гісторыях, падручніках, памяці. Тым не менш, сучасная Беларусь імкнецца забыць тых рэпрэсіі. У нядаўна змененых школьных праграмах па літаратуры згадкі пра сталінскія рэпрэсіі скасаваныя. Не з'яўляюцца і помнікі знішчаным літаратарам, а іх парэшткі пакрываюцца нябытам па ўсёй плошчы былой савецкай імперыі ад Курапатаў да Калымы. Справы рэпрэсаваных пісьменнікаў, як і раней, захоўваюцца ў закрытых архівах, а іх забойцы, магчыма, і сёння атрымліваюць павышаныя пенсіі...

Вось, да прыкладу, як знішчалі выдатнага паэта Валерыя Мараква: 27 кастрычніка 1937 года адбылося падрыхтоўчае пасяджэнне Ваеннай калегіі (!) Вярхоўнага суда СССР пад старшынствам ваенюрыста корпусу Матулевіча з удзелам юрыста дывізіі Мілякоўскага і брыгаднага юрыста Заранава. Вырашылі: справу прыняць да вытворчасці і заслухаць яе ў закрытым парадку «без вызова сведетелей и без сторон обвинения и защиты». Назаўтра адбыўся «суд» — у складзе той жа тройкі. Ён доўжыўся 15 (!) хвілін. Паэта прыгаварылі да вышэйшай меры пакарання — расстрэлу — з канфіскацыяй усёй уласнай маёмасці. Рашэнне

Курапацкія крыжы

суда абскарджванню не падлягала і паводле пастановы ЦВК СССР ад 1 снежня 1934 года было неадкладна выканана...

Забываючы забойствы, сучасная беларуская ідэалогія забывае першааснову беларускай дзяржаўнасці, яе карані і жывільныя сокі. Бо не ведае ці ведаць не хоча: калі б не беларуская літаратура, калі б не апантаная праца беларускіх літаратараў — не было б сёння і дзяржавы Беларусь. Гэта яны — пісьменнікі — ажывілі напрыканцы XIX стагоддзя свята нацыянальнага Адраджэння ды распальвалі яго на пачатку XX-га. Так гістарычна складалася, што Беларусь у той час не мела іншых палітыкаў, дзяржаўных дзеячаў, нацыянальных ідэолагаў, апроч сваіх літаратараў. І яны мусілі не толькі сягаць ва ўзвышшы творчасці, але і штодня працаваць асветнікамі, прапагандыстамі, выдаўцамі, палітыкамі, дыпламатамі, мусілі ахвяроўваць на тое свае сілы, час, грошы, а часта

— і свабоду. Многія з іх — Карусь Каганец, Якуб Колас, Вацлаў Ластоўскі, Максім Гарэцкі і іншыя — зведзілі турмы яшчэ дасавецкія: і расейскія, і польскія, і літоўскія.

Хто першымі распачалі выхаванне беларускай моладзі ў нацыянальным, а не чужынскім духу? Беларускія пісьменнікі: Карусь Каганец, Алаіза Пашкевіч (Цётка), Вацлаў Іваноўскі, Якуб Колас, Браніслаў Тарашкевіч, Язэп Лёсік...

Хто першымі на ўсё свет выказалі ідэю стварэння сваёй краіны ды абвясцілі яе незалежнасць? Беларускія пісьменнікі: браты Іван і Антон Луцкевічы, Вацлаў Ластоўскі, Пётра Крэчэўскі, Алесь Гарун...

Хто былі першымі кіраўнікамі беларускіх дзяржаў — Беларускай Народнай Рэспублікі і Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі? Беларускія пісьменнікі: Вацлаў Ластоўскі, Пётра Крэчэўскі, Антон Луцкевіч; Цішка Гартны...

Хто былі першымі міністрамі першых беларускіх урадаў? Беларускія пісьменнікі: Алесь Гарун, Вацлаў Іваноўскі, Язэп Лёсік, Кастусь Езавітаў, Фабіян Шантыр...

І, урэшце, каго першымі катавалі, дабівалі даносамі ды паклёпамі, знішчалі ў сутарэннях катойняў, у дамавінах турмаў, на лагерных этапах, у снягах Сібіры? Іх, беларускіх пісьменнікаў! З дзвюх тысяч літаратараў былой савецкай краіны знішчаных ці рэпрэсаваных — чвэрць (!) беларускіх. З паўтысячы пісьменнікаў Беларусі напрыканцы 30-х на волі засталася з дзесятак...

У той час, калі суседнія краіны не толькі ашчадна вывучаюць перыяд сталінскіх рэпрэсій, ахоўваюць памяць пра іх нявінных ахвяраў, выкрываюць віноўных ды праводзяць дзяржаўную лострацыю, сучаснай Рэспубліцы Беларусь нібыта адняло памяць. А швондзеры ад чынавенства, каб дагадзіць сваім кіраўнікам, гатовы на ўсю краіну крычаць: «Рэпрэсіі не было!». І вынішчаць памяць пра іх, выкрэсліваючы адпаведныя раздзелы ва ўніверсітэцкіх і школьных праграмах ды падручніках.

Калі ў суседзях вывучэннем «знішчанай літаратуры» займаюцца акадэмічныя інстытуты, фонды, у нас сёння — гэта праца аматараў, адзінак-апантанцаў, часта — родзічаў закатаваных пісьменнікаў. Так, сапраўдным помнікам сотням забітых і тысячам рэпрэсаваных стала кніга Леаніда Мараква (пляменніка расстралянага Валерыя Мараква) «Вынішчэнне. Рэпрэсаваныя беларускія літаратары» (Мінск, Літаратурна-мастацкі фонд «Нёман», 2000). Кніга, выдадзеная на сродкі аўтара накладам... 50 асобнікаў.

Дзяржаўныя ж выдавецтвы і СМІ спяваюць аб тым зусім іншыя песні. Ствараюцца музеі і «лініі» катаў, усё мацней гучаць хвалебныя панігірыкі, аднак аніякія — нават самыя кашчунныя часы — не маглі і не могуць знішчыць праўды. А выкрэсліваючы яе з перапісанай гісторыі, улада тым самым выкрэслівае і сябе — і з той жа гісторыі, і з сучаснасці, і з будучыні.

Вечная памяць ім, Беларускім Пісьменнікам, творцам і нацыянальнай дзяржавы, і нацыянальнай літаратуры.

Слава героям, знішчаным і закатаваным за іх працу і мары, каб жыла Беларусь!

МЕСЯЦАСЛОЎ

УГАНАРАВАННЕ МЕСЯЦА

27 кастрычніка пад Рэчыцай, у вёсцы Гарошкаў, на радзіме Анатоля Сыса, адбудзецца традыцыйнае свята паэзіі «Дух — гэта людзі, я!» У імпрэзе возьмуць удзел Леанід Дранько-Майсюк, Эдуард Акулін, Барыс Пятровіч, Андрэй Мельнікаў, Сяржук Сыс, Ларыса

Раманава, Генадзь Лапацін і іншыя беларускія паэты і барды, а таксама блізкія і сябры паэта.

На сцэне паэтычнага амфітэатра, якім на час свята стане падворак роднай хаты Анатоля, прагучаць вершы, песні, працуюць словы ў гонар слыннага творцы. Да ўдзелу запрашаюцца ўсе прыхільнікі беларускай паэзіі і песні.

На пачатку 2007 года быў створаны аргкамітэт па ўшанаванні памяці Анатоля Сыса, які абвясціў конкурс на праект лепшага надмагільнага помніка паэту. Не так даўно былі падведзены вынікі. Лепшай адзінагалосна прызнана скульптурная кампазіцыя Геніка Лойкі (на фота).

Аргкамітэт звяртаецца з просьбай да ўсіх, хто ведаў Анатоля Сыса, каму дарагая памяць пра геніяльнага творцу і хто любіць Беларусь так, як любіў яе пры жыцці паэт, дапамагчы ў зборы сродкаў на выраб і ўсталяванне помніка.

Кантактныя тэлефоны: 2-84-44-04; 3-12-54-71; 7-68-56-14.

ЮБІЛЕІ МЕСЯЦА

7 кастрычніка беларускі прэзаік Іван Пташнікаў адзначыў сваё 75-годдзе. Аўтар «Лонвы», «Тартака», «Алімпіяды», «Пагоні» і многіх іншых твораў, якія прызнаныя крытыкай і чытачамі, палічыў нясыцімым даваць інтэрв'ю пра сваю творчасць нават з нагоды юбілею.

10 кастрычніка споўнілася 50 гадоў паэту Леаніду Дранько-Майсюку. У гутарцы з БелаПАН сябар юбіляра пісьменнік Уладзімір Някляеў зазначыў, што «найпершай якасцю, што вызначае эстэтычны, мастацкі ўзровень паэзіі, з'яўляецца этычны, чалавечы ўзровень паэта». «Маецца на ўвазе, што паэт верны не прызначэнню і таму, хто прызначыў, а Прызначэнню і Таму, хто прызначыў. Леаніда Дранько-Майсюка Уладзімір Караткевіч называў паэтам з рысамі рыцара. Уяўленні аб рыцарстве майго сябра звязаныя з яго адносінамі да жанчыны, да сяброў, да паэзіі, да Беларусі і ўсяго кроўнага, беларускага», — сказаў У. Някляеў. Паводле яго слоў, калі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» ўлада паставіла тых, каго палічыла патрэбнымі, паэт, адмовіўшыся стаць галоўным рэдактарам выдавецтва, напісаў заяву аб звальненні. «Калі Леанід стаў беспрацоўным і не ведаў, на што жыць, раптам на тэлебачанні яму прапанавалі працу з такім штомесячным заробкам, на які ў выдавецтве трэба было адпрацаваць цэлы год. Аднак паэт не пагадзіўся на супрацоўніцтва, паколькі пасля прапановы паставілі умову: весці цыкл праграм аб беларускай культуры на беларускім тэлебачанні ён — беларускі паэт — павінен на расійскай мове», — зазначыў У. Някляеў. (Гутарку з маладым юбілярам чытайце на 12 стар. «ЛІТАРАТУРНАЙ БЕЛАРУСІ».)

16 кастрычніка сваё 50-годдзе адзначыў беларускі пісьменнік і бард Сяржук Сокалаў-Воюш.

20 кастрычніка — 60 гадоў паэту Юрку Голубу, кіраўніку Гродзенскага аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў. (Новыя вершы ўзнёсла-метафарычнага паэта чытайце на стар. 7 «ЛІТАРАТУРНАЙ БЕЛАРУСІ».)

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ МЕСЯЦА

Кнігі народнага паэта Беларусі «прапісаліся» ў менскім Чырвоным касцёле.

У нядзелю, 7 кастрычніка, там адбылася прэзентацыя пяці кніг народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна. Перад ёй адбылося ўрачыстае богаслужэнне ў гонар Барадуліна і ўсіх беларускіх пісьменнікаў.

Сярод прэзентаваных кніг — новыя дапоўненыя і перапрацаваныя «Ксты» (на беларускай і англійскай мовах), зборнік паэзіі «Быць», кніга перакладаў класічнай паэзіі Кітаю, Японіі, Карэі і Вьетнаму «Гуканьне паэзіі Усходу», а таксама паэтычны зборнік «Малітва ветру» (пераклады Барадуліна на японскую).

На прэзентацыі прысутнічалі замежныя дыпламаты, беларускія літаратары, навукоўцы і чытачы.

ЛІТІНФАРМ

СВЯТА ПАЭЗІІ Ў СЫНКАВІЦКАЙ ЦАРКВЕ

29 верасня ў Сынкавічах адбыўся Дзень духоўнай хрысціянскай паэзіі.

У час, калі незалежную беларускую літаратуру не пускаюць у афіцыйныя будынкі сталіцы, пад рознымі прычынамі не дазваляюць ладзіць паэтычныя вечарыны ды прэзентацыі новых кніг, пісьменнікі пайшлі... у храмы. Дзякуючы спрыянню царкоўных святароў, прыхаджан, чытачоў і сакратарыята Саюза беларускіх пісьменнікаў у Сынкавіцкай царкве Святога Архангела Міхаіла прайшло свята паэзіі — у храме, які адзначаў сваё 600-годдзе. Дабраславіў імпрэзу япіскап Арцёмій з Горадні.

А 12-й гадзіне адбыўся малебен, які правёў настояцель храма айцец Арцёмій. «Нашае свята праходзіць у даволі камернай атмасферы, бо на яго не пусцілі вучняў з бліжэйшай Елкаўскай школы, — адзначыў ён. — Мясцовае насельніцтва не зусім адчула адказнасць перад Богам, што ён падараваў ім такую царкву. Вельмі мала людзей сюды ходзіць».

Літаратурную частку арганізоўваў паэт, намеснік старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў

Беларускія паэты ля сценаў царквы

Міхась Скобла. Ён падараваў айцу Арцёмію кніжку Ларысы Геніюш. У храме перад алтаром выступалі пісьменнікі: Вольга Іпатава (прызналася, што піша кнігу пра Вітаўта, які меў непасрэднае дачыненне да Сынкавіцкай царквы), Анатоль Вяцінскі, Алесь Клышка, Зьніч (прэзентаваў сваю новую кнігу «Шлях да Жыровічаў»), Юрка Голуб, Сяргей Чыгрын, Яўген Пясецкі, Уладзімір Сіўчыкаў, Зміцер Сідарэвіч і інш. Мастак і паэт Рыгор Сітніца падараваў царкве сваю карціну.

У межах свята прайшла і прэзентацыя новай кнігі інака Міка-

лая (паэта Зьніча) і Алесь Клышкі «Шлях да Жыровічаў».

Салістка мінскай філармоніі Тацяна Матафонава праспявала «О, Беларусь, мая шпшына» (словы Уладзімера Дубоўкі) і «Магутны Божа» Наталлі Арсенневай.

...Як паведаміла Радзьё Свабода, увесь дзень побач з Сынкавіцкай царквой шчыравалі рабочыя: на званіцы змянілі бляху, побач з храмам усталявалі сцэну, разбілі намёты, нават на жывёлагадоўчай ферме, якая знаходзіцца ў 20 метрах, даяркі фарбавалі вокны. Назаўтра ў Сынкавічы на святаваньне 600-годдзя царквы мусіў прыехаць мітрапаліт Філарэт.

80-ГОДДЗЮ АЛЕСЯ АДАМОВІЧА ПРЫСВЕЧАНА

27 верасня ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры прайшла вечарына пад назвай «Чалавек свету...», прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага прэзаіка, крытыка, літаратуразнаўцы і грамадскага дзеяча Алеся Адамовіча. Арганізавалі яе супрацоўнікі музея сумесна з Саюзам беларускіх пісьменнікаў.

У вечарыне, якую вялі дачка пісьменніка Наталія Адамовіч і лаўрэат прэміі імя А. Адамовіча

Міхась Скобла, прынялі ўдзел літаратары, даследчыкі творчасці Адамовіча, выдаўцы. Гучалі шчырыя ўспаміны, рабіліся ацэнкі ўкладу А. Адамовіча ў беларускую і сусветную літаратуру. Па словах Валянціна Тараса, «быўшы маштабным у сваёй праўдзе і шчырасці, валодаючы магутным голасам, Адамовіч... адным з першых на Зямлі ўсвядоміў магчымасць згубы чалавечтва і біў у званы».

Як адзначыў старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Алесь Пашкевіч, А. Адамовіч застаўся ў беларускай гісторыі «найдасканальным грамадзянінам, палітыкам, з асобай якога звязана станаўленне незалежнай Рэспублікі Беларусь».

Н.К.

У зале музея

ШЫЛЬДЫ Ў ГОНАР ГАРЭЦКАГА І АРСЕННЕВАЙ

Пад патранажам Таварыства беларускай культуры ў Вільні 8 кастрычніка адкрытая памятная дошка Наталлі Арсенневай і Максіму Гарэцкаму. Гэта ўжо дзесятая па ліку мемарыяльная шылда ў Летуве, усталяваная ў гонар беларускіх дзеячаў.

Месца, дзе знаходзіцца шылда, мае вялікае значэнне для беларусаў. У 1347 г. там былі пакараныя пакутніцкай смерцю тры вільненскія пакутнікі, а цяпер ужо святыя — Антоні, Ян ды Яўстафій. Там жа знаходзілася і Беларуская гімназія, да дзейнасці якой маюць непасрэднае дачыненне Максім Гарэцкі і Наталія Арсеннева. У 20-х гадах мінулага стагоддзя аўтарка гімну «Магутны Божа» навучалася ў гімназіі, а настаўнікам беларускай мовы ў яе быў Максім Гарэцкі.

Пляменнік Максіма Гарэцкага акадэмік Радзім Гарэцкі адзначыў на адкрыцці шылдаў: «Сёння вельмі радасна, што Максім Гарэцкі і яго любімая вучаніца сустрэліся разам амаль праз 90 гадоў. Іх дух тут, з намі».

Мемарыяльныя шылды стварыў беларускі скульптар Алесь Шатэрнік. Мастак прызнаўся, што першапачаткова планавалася ўсталяваць дошку ў Расіі, дзе доўгі час жыў М. Гарэцкі. Аднак, як заўважыў Шатэрнік, Расіі беларускія прарокі непатрэбныя.

На ўрачыстасці прысутнічалі вільненскія беларусы, а таксама прадстаўнікі шэрагу беларускіх арганізацыяў. Менавіта іх коштам былі вырабленыя дошкі. Прадстаўнікі афіцыйных уладаў Беларусі на адкрыцці памятных шылдаў не былі заўважаныя.

Польскае радзьё для замежжа

11 (3)

ПАДЗЕІ

БЫКАЎСКІ КНІГАЗБОР — НА ВІЦЕБШЧЫНЕ

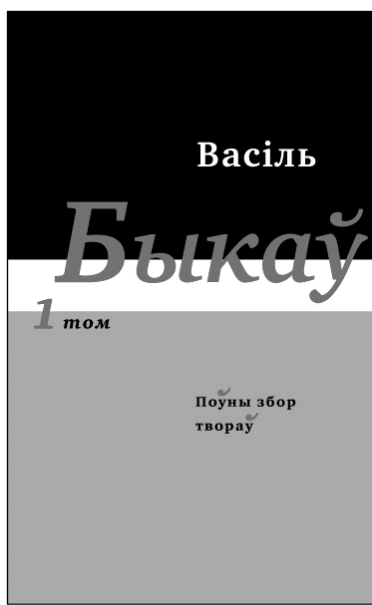
Дзякуючы намаганням Саюза беларускіх пісьменнікаў, Таварыства беларускай мовы і дабрабычліўцаў-чытачоў бібліятэкі Віцебшчыны папоўніліся чарговымі тамамі Поўнага збору мастацкіх твораў Васіля Быкава.

Напрыканцы верасня сакратарыят Саюза беларускіх пісьменнікаў перадаў Віцебскай абласной бібліятэцы 75 камплектаў Быкаўскага кнігазбору (тамы 4, 5 і 6). Нагадаем, што кнігі афіцыйна адмовіліся бяссплатна ўзяць міністэрства культуры і міністэрства інфармацыі, а ініцыятар выдання

Поўнага збору твораў народнага пісьменніка Беларусі прафесар Аляксандр Казулін пасля ўдзелу ў прэзідэнцкіх выбарах знаходзіцца ў турме (дарэчы, таксама на Віцебшчыне). Папярэднія тры тамы раней таксама былі падараны бібліятэкам Віцебскай вобласці (як і астатнім рэгіёнам).

Як і планавалася напачатку выдання, тамы Поўнага збору мастацкіх твораў перадаюцца бібліятэкам Беларусі бяссплатна. Развозіць іх даводзіцца самім выдаўцам. Тым не менш, завяршаецца праца над укладаннем і падрыхтоўкай да друку наступнага — сёмага — тома кнігазбору Васіля Быкава. У ім будуць змешчаны апавяданні класіка нацыянальнай прозы.

В. Р.

САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ АБВЯСЦІЎ ЗБОР АХВЯРАВАННЯЎ НА ЎВЕКАВЕЧВАННЕ ПАМЯЦІ АНАТОЛЯ СЫСА

Як паведаміў БелаПАН намеснік старшыні СБП Эдуард Акулін, з 1 лютага па 1 траўня праводзіцца конкурс сярод беларускіх скульптараў на лепшы праект помніка на магіле паэта. У ім прынялі ўдзел Аляксей Шатэрнік, Леў і Сяргей Гумілёўскія, Генадзь Лойка. Лепшым быў прызнаны праект Г.Лойкі.

Photo: ByMedia.net

«Узвядзенне і адкрыццё помніка на магіле Сыса ў вёсцы Гарошкаў Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці плануецца да трэціх угодкаў са дня смерці паэта — у пачатку траўня 2008 года», — сказаў Э.Акулін. Паводле яго слоў, надмагілле мяркуецца вырабіць з чорнага ўкраінскага граніту. «І гэта сімвалічна, бо ў Ялце пахаваны класік беларускай літаратуры Максім Багдановіч — духоўны брат Анатоля Сыса», — адзначыў Э.Акулін. Камень для помніка ўжо замоўлены на сталічным прадпрыемстве «Белгран».

Па словах Г.Лойкі, ён пазнаёміўся з А.Сысам у 1986 годзе і добра ведаў паэта. Праект яго надмагілля памерам 120x90x30 сантыметраў уяўляе сабою стылізаваны крыж з барельефам А.Сыса ў цэнтры. У правай верхняй частцы барельефа ў цярновым гняздзе скульптар змясціў статуя птушкі, што сімвалізуе «салаўінае сэрца» Беларусі, як звалі паэта прыхільнікі яго творчасці. У ніжняй частцы крыжа — надпіс «Сыс Анатоля», даты яго нараджэння і скону.

А.Сыс нарадзіўся 26 кастрычніка 1959 года. У 1982 годзе скончыў Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны. Друкаваўся з 1974 года. У яго трох паэтычных зборніках «Агмень» (1988), «Пан Лес» (1989) і «Сыс» (2002) — зварот да гісторыі, разважанні над лёсам краіны, тэмы паэта, паэзіі і дзяцінства. Творчасці А.Сыса ўласціва грамадзянскасць, міфалагічнасць і шчырасць. Ён з'яўляецца аўтарам шэрагу эсэ і пэм «Алаіза» і «Агонь-птушка», напісаных у 1988 годзе. Памёр у Менску ў пачатку траўня 2005 года.

Традыцыйнае свята паэзіі ў гонар дня нараджэння А.Сыса сёлета адбудзецца 27 кастрычніка ў Гарошкаве на старажытным гарадзішчы мілаградскай культуры IV стагоддзя да н.э., якое адкрыў для сябе паэт і вельмі гэтым ганарыўся.

ЭКРАНІЗАЦЫЯ «ТУТЭЙШЫХ»: «БЕЛСАТ»

У польскім гарадку Тыкоцін, што на Падляшшы, завяршаюцца здымкі тэлефільму паводле п'есы Янкі Купалы «Тутэйшыя». Фільм здымае мінскі рэжысёр Валеры Мазынскі на замову новага спадарожнікавага тэлеканалу «Белсат», паведаміла Радые Свабода.

Рэжысёр пастаноўкі Валеры Мазынскі кажа, што знятыя ўжо тры чвэрці тэлефільму. Паводле ягоных слоў, праца ідзе ў вельмі добрай атмасферы. «З вялікай прыемнасцю мы тут робім гэтую справу. Канешне, як заўсёды, у такой творча-вытворчай працы ёсць нейкія накладкі, але вельмі цёп-

лая атмасфера і добрае чалавечае стаўленне. Увогуле, мы вялікае задавальненне атрымліваем ад таго, што робім».

Сцэны з «Тутэйшых» здымаюцца як у памішканні, так і пад адкрытым небам, ёсць сцэны з так званымі «масоўкамі», у адмыслова пабудаваных дэкарацыях.

СЕРЖУКУ СОКАЛАВУ-ВОЮШУ — 50

Барду і пісьменніку Сержуку Сокалаву-Воюшу споўнілася 50 гадоў. Ён больш 10 гадоў знаходзіцца ў эміграцыі, але падтрымлівае сувязі з Беларуссю.

С. Сокалаў-Воюш — адзін з актывістаў грамадскага руху 1980—1990-х гадоў. Стваральнік некалькіх нелегальных грамадска-палітычных і творчых аб'яднанняў у сярэдзіне 1980-х, адзін з заснавальнікаў руху БНФ «Адраджэньне», спявак незалежнасці пачатку 1990-х гадоў. Шмат гадоў працаваў на Радые Свабода.

Нарадзіўся ён 16 кастрычніка 1957 года ў вёсцы Астроўшчына Полацкага раёна ў сям'і службоўцаў. Па адукацыі філолаг. Працаваў слесарам, выкладчыкам, загадчыкам літаратурнай часткай у тэатры.

С. Сокалаў-Воюш стварыў гімн БНФ «Фронт, фронт, фронт!», а таксама баладу «Аксамітны летні вечар». У 2005 годзе Сокалаў-Воюш выступіў як празаік, апублікаваўшы раман «Крывавы памол».

ПЕРШЫ ЧЭМПІЯНАТ САЮЗА БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ ПА... ШАХМАТАХ

Нездарма ў свой час у шахмат на ўзор старажытнагрэчаскіх літмузаў з'явілася ўласная — Каіса.

Зусім не выпадкова, што многія пісьменнікі, у тым ліку і беларускія, захапляюцца шахматамі. Янка Купала, Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Аркадзь Куляшоў... Празаічныя і паэтычныя творы на тэму шахмат напісалі Уладзімір Караткевіч, Іван Пташнікаў, Васіль Жуковіч, Іван Клімянкоў, Леанід Дайнека, Андрэй Федарэнка... Прыхільнікамі «каралеўскай гульні» былі і ёсць Васіль Гігевіч, Уладзімір Шыцік, Варлен Бечык, Сцяпан Лаўшук, Раман Тармола-Мірскі, Уладзімір Скарынкін, Уладзімір Сіўчыкаў, Пятро Васючэнка, Барыс Пятровіч... Спіс можна працягваць вельмі доўга.

У апошні час нямала звестак на тэму «Шахматы і літаратура» сабраў мінскі выдавец і шахматыст Вольф Рубінчык, ёй прысвечаны і адмысловы бюлетэнь «Альбіна плос», які выходзіць у Лунінец.

А напрыканцы верасня сталічны шахматны клуб «Вяснянка» (трэнер Уладзімір Гінзбург) гасцінна прыняў удзельнікаў першага чэмпіянату Саюза беларускіх пісьменнікаў па шахматах. Непасрэднай арганізацыяй турніра займаліся Васіль Жуковіч і Вольф Рубінчык (ён жа — арбітр). Турнір плануецца зрабіць традыцыйным. Сёлета спаборніцтву надалі адкрыты характар, даўшы згоду на ўдзел у ім і не членам СБП. Перамогу святкаваў гошць з Харкава Аляксандр Літвінаў, прынамся якому сталі шахматны часопісы і брашурны. Паколькі ён выступаў па-за конкурсам, чэмпіёнскі тытул пасля дадатковай бліцпартыі — на рахунку Вадзіма Жылко, другое месца ў Івана Клімянкова (у якога, дарэчы, вось-вось выйдзе чарговая апоўвесьць з «шахматным сюжэтам»), трэцяе — у Васіля Жуковіча. Яны атрымалі дыпломы і прызы. Літаратары згулялі і таварыскі матч з юнымі шахматыстамі «Вяснянкі».

Віталій Дымаў

СЯРЭДНЯВЕЧНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ПАЭМА — У РОК-МУЗЫЦЫ

Адна са старэйшых рок-груп Беларусі «Сузор'е» завяршыла працу над альбомам «Песня пра зубра». У аснове твора ляжыць паэма беларускага паэта-лацініста Мікалая Гусоўскага «Песня пра аблічча і дзікасаць зубра і пра паляванне на яго», напісаная ў XVI стагоддзі па просьбе папы Рымскага Льва X.

Першыя тэмы для альбома нарадзіліся ў «Сузор'я» яшчэ ў пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя. Аднак у 1983 годзе група «патрапіла ў цэнтр ідэалагічнай увагі з боку ўладаў» і была расфармаваная.

Сярод тых, хто верыў і чакаў, відавочна, асобна варта адзначыць... амбасаду ЗША. Увогуле, словы падзякі ў адрас дыпмісіі на вокладцы альбома «Сузор'я» ўжо не глядзяцца чужароднай неспадзеўкай. Амерыканцы падтрымалі выхад «Песні пра зубра», у пасольскай рэзідэнцыі рэгулярна

праходзяць беларускія рок-тусоўкі... Як ні дзіўна, у заакіяўскіх дыпламатаў душа за лёс беларускага року баліць нашмат больш, чым у прадстаўнікоў айчыннага істэблішменту.

Выхад альбома запланаваны на найблізкія месяцы. У яго ўвайшлі 11 кампазіцый.

Паказальна, што ў самога Гусоўскага праца над «Песняй» заняла меней трох гадоў — у дзясць разоў менш, чым у музыкаў «Сузор'я». Мабыць, міністэрства культуры Вялікага княства Літоўскага ставілася да творчасці айчынных аўтараў ляляльна, чым іх паслядоўнікі з нашага мінкульта.

Зміцер КОПАЛЬ, www.naviny.by

ПАСЕДЖАННЕ ВІЛЕНСКОЙ ФІЛІІ САЮЗА БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ

У Вільні пад старшынствам Сяргея Дубаўца адбылося паседжанне мясцовага аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Вялася размова наконт далейшых творчых і арганізацыйных планаў суполкі, аналізаваліся выдавецкія праекты. Да ўступлення ў Саюз пісьменнікаў адзінагалосна быў рэкамендаваны Сяргей Вітушка.

Ул. інф.

▶ АСАЦЫЯЦЫЯ

СТВОРАНА МІЖНАРОДНАЯ АСАЦЫЯЦЫЯ ПІСЬМЕННІЦКІХ САЮЗАЎ «СЛОВА БЕЗ МЕЖАЎ»

3 11 па 13 кастрычніка старадаўні Кіеў зрабіўся не толькі сталіцай паслявыбарчага палітычнага жыцця Еўропы, але і сталіцай літаратурнага еўрапейскага жыцця. У гатэлі «Україна» перад помнікамі Майдану Незалежнасці сабраліся кіраўнікі і прадстаўнікі 18 пісьменніцкіх арганізацый Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Балгарыі, Вялікабрытаніі, Грузіі, Ізраілю, Латвіі, Летувы, Македоніі, Польшчы, Расіі, Сербіі, Славакіі, Славеніі, Таджыкістана, Украіны і Японіі. Беларускі бок на пісьменніцкім Форуме быў прадстаўлены старшынёй Саюза беларускіх пісьменнікаў Алесем Пашкевічам і лаўрэатамі Дзяржаўных прэміі Генадзем Бураўкіным, Сяргеем Законнікавым і Уладзімірам Някляевым.

Ініцыятарам Форуму выступіў Нацыянальны саюз пісьменнікаў Украіны. Мэтай акцыі была папулярызаванне ўкраінскай літаратуры ў свеце. Урады іншых краін робяць гэта паспяхова: Фінляндыя, напрыклад, у апошні час прафінансавала ва Украіне пераклады 12 кніг сваіх аўтараў, Швецыя — сямі.

Праграма мерапрыемстваў Міжнароднага пісьменніцкага форуму «Слова без межаў» была надзвычай насычанай. Зранку 11 кастрычніка адбылося ўрачыстае адкрыццё Форуму. З уступным вітальным словам перад гасцямі выступіў старшыня Нацыяналь-

В. Яварыўскі (у цэнтры) з беларускімі сябрамі. (Фота з архіву СБП)

нага саюза пісьменнікаў Украіны, народны дэпутат Вярхоўнай Рады Валадымір Яварыўскі. «Ідэя правядзення Форуму ва ўкраінскіх пісьменнікаў паўстала як спосаб падтрымаць Саюз беларускіх пісьменнікаў, які «разагнаў» прэзідэнт Лукашэнка, — прызнаўся ў сваёй прамове Валадымір Яварыўскі.

Былі агучаны прывітанні ад Прэзідэнта Украіны Віктара Юшчанкі, Кабінета Міністраў Украіны і Вярхоўнай Рады Украіны.

Старшыняваць на паседжанні быў запрошаны старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Алесь Пашкевіч. Ён прадстаўляў слова ўдзельнікам Форуму: Анару Рзаеву (Азербайджан), Леаніду Фінкелю (Ізраіль), Веры Рыч (Вялікабрытанія), Кнутсу Скуеніксу (Латвія), а таксама ўкраінскім сябрам.

Пасля абеду і ўскладання кветак да помніка Тарасу Шаўчэнку Форум працягнуў сваю працу, якую вяла старшыня Саюза пісьменнікаў Грузіі Маквала Гонашвілі. Зноў гучалі выступы кіраўнікоў замежных дэлегацый.

Вечарам адбыўся прыём ад імя старшыні НСПУ з удзе-

лам кіраўніцтва Сакратарыята Прэзідэнта Украіны, Міністэрства замежных спраў Украіны, народных дэпутатаў Украіны, прадстаўнікоў дыпламатычнага корпуса.

Назаўтра, 12 кастрычніка, Форум прадоўжыў сваю працу. Адзінагалосна прайшло прыняцце дакументаў Форуму. Было прынята рашэнне аб стварэнні Міжнароднай асацыяцыі пісьменніцкіх саюзаў «Слова без межаў». Кіраўнікі пісьменніцкіх арганізацый-удзельніц Міжнароднага пісьменніцкага форуму «Слова без межаў», кіруючыся палажэннем Статуту Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па пытаннях адукацыі, навукі і культуры (ЮНЭСКО) аб тым, што свет, заснаваны толькі на эканамічных і палітычных дамовах урадаў, не зможа заваяваць аднадушнай, трывалай і шчырай падтрымкі народаў ды павінен грунтавацца на інтэлектуальнай і маральнай салідарнасці чалавецтва, разглядаючы шматбаковае і двухбаковае супрацоўніцтва ў сферы культуры як дзейсны спосаб умацавання свету і паразумення паміж народамі, адзначаючы адмысловую ролю міжнародных

творчых кантактаў для развіцця і ўзаемаўзбагачэння нацыянальных літаратур, дамовіліся аб наступным:

Бакі ствараюць Міжнародную асацыяцыю пісьменніцкіх саюзаў «Слова без межаў» (МАПС) як механізм узаемадзеяння па ўсіх пытаннях супрацоўніцтва, якія ўяўляюць узаемную цікавасць.

Чальцом Асацыяцыі можа быць нацыянальная творчая грамадская арганізацыя, якая аб'ядноўвае пісьменнікаў і/або перакладнікаў, папулярызуюе літаратурныя дасягненні, садзейнічае развіццю нацыянальнай культуры і вядзе міжнародную дзейнасць у сферы культуры.

Асноўнымі мэтамі новастворанай Міжнароднай асацыяцыі пісьменніцкіх саюзаў «Слова без межаў» сталі:

- садзейнічанне развіццю міжнароднага супрацоўніцтва ў інтарэсах нацыянальных літаратур;
 - абмен досведам у сферы кнігавыдання;
 - папулярызаванне даследаванняў па гісторыі і тэорыі літаратуры;
 - падтрымка асабістых творчых кантактаў паміж пісьменнікамі розных краін.
- Зыходзячы з названых мэтаў, новаствораная Асацыяцыя будзе развіваць і заахвочваць розныя формы супрацоўніцтва, у тым ліку:
- правядзенне пісьменніцкіх канферэнцый, семінараў, сустрэч перакладнікаў, сумесных творчых вечараў, іншых культурна-мастацкіх мерапрыемстваў;
 - ажыццяўленне літаратурна-разнаўчых даследаванняў з мэтай папулярызаванні культурнай спадчыны і сучаснага літаратурнага працэсу ў дзяржавах Бакоў;
 - выданне штогадовага альманаху;
 - сумеснае адзначэнне памятных датаў, звязаных з жыццём

і творчасцю славетных пісьменнікаў;

• арганізацыя адпачынку пісьменнікаў.

Вышэйшым органам Міжнароднай пісьменніцкай асацыяцыі будзе Рада, якая складаецца з кіраўнікоў пісьменніцкіх арганізацый, што ўваходзяць у МАПС «Слова без межаў».

Старшыня Рады абіраецца з ліку чальцоў Рады тэрмінам на адзін год.

Кіраўнікі пісьменніцкіх дэлегацый падпісалі Дамову аб стварэнні МАПС «Слова без межаў», якая ўступае ў сілу на нявызначаны тэрмін.

Наступным пасля Украіны кіраўніком новастворанай Асацыяцыі была абрана Беларусь.

Пасля афіцыйнай часткі прагучала выступленне галоўнага рэдактара ўкраінскага часопіса «Всесвіт» О. Мікіценкі, прайшлі сустрэчы замежных гасцей са студэнтамі Кіеўскага Нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі і Кіева-Магілянскай акадэміі.

Каранаваў сустрэчу Вечар паззі ў Нацыянальнай філармоніі Украіны.

...Слова, як было пацверджана, не павінна мець межаў. Аднак яны ёсць паміж дзяржавамі, яны застаюцца ў сучаснай палітыцы. Падчас звароту старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў у Мінск на ўкраінска-беларускай мяжы ноччу з 12 на 13 кастрычніка беларускія памежнікі ўчынілі яму паказальны вобыск з ператрусам, шукаючы «носителей информации, незадекларированной валюты и недозволенной литературы». Праз тое цягнік, у якім пісьменнік ехаў дадому, быў затрыманы на лішняю гадзіну. У ходзе «аператыўна-следчых мерапрыемстваў» з ім да Мінску ад мяжы ехалі два «чалавекі ў штаткі»...

Кастусь Дылеўскі, прэс-цэнтр СБП

▶ БРАТЭРСТВА

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ ПЕРАКЛАДУ «НОВАЙ ЗЯМЛІ»

У Пасольстве Украіны ў Мінску ва ўрачыстай абстаноўцы пры ўдзеле вядомых дзеячаў культуры, прадстаўнікоў дыпламатычных місій і грамадскасці прайшла прэзентацыя кнігі класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа «Новая зямля» ў перакладзе на ўкраінскую мову Валерыя Стралко.

Выданне стала першым і найбольш поўным украінамоўным выданнем, паколькі дагэтуль класічная паэма перакладалася толькі на расійскую і польскую мовы.

Прадстаўляючы новае выданне, пасол Украіны ў Беларусі Ігар Ліхавы, у прыватнасці, адзначыў, што «публікацыя ўкраінамоўнага

перакладу аднаго з самых выдатных твораў, гэтай свайго роду патэтычнай энцыклапедыі Беларусі, якой з'яўляецца паэма «Новая зямля» Якуба Коласа, пераканаўча сведчыць: Украіна глыбока паважае вяршыні дасягненні культуры ўсіх народаў свету і, асабліва, — сваіх суседзяў».

Кіраўнік украінскай дыпламатычнай місіі ў Беларусі таксама адзначыў, што гэтая кніга выйшла ў свет напрыканцы мінулага года ў кіеўскім выдавецтве «Українські письменнік» да 125-годдзя са дня нараджэння Якуба Коласа досыць значным, па сённяшніх мерках, тыражом у 5 тысяч асобнікаў па замове Дзяржаўнага камітэта тэлебачання і радыёвяшчання Украіны па праграме «Українская книга». Амбуладар дадаў, што яна хутка разышлася па бібліятэках краіны, дзе з ёй мае магчымасць

Аўтар перакладу «Новай зямлі» Валерый Стралко падчас інтэрв'ю

азнаёміцца самая шырокая чытацкая грамадскасць.

У сваю чаргу, прадстаўнікі афіцыйнай улады і іншыя ўдзе-

льнікі свята ў сваіх выступах высока аданілі якасць і арганічнасць перакладу, ажыццёленага чальцом пісьменніцкіх Саюзаў

абедзвюх краін — Валерыем Стралко.

Вёў сустрэчу лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі паэт Сяргей Законнікаў. Пра значэнне «Новай зямлі» ў беларускай культуры і сваё стаўленне да перакладчыцкага подзвігу Валерыя Стралко на вечарыне гаварылі народны паэт Беларусі Ніл Гілевіч, старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Алесь Пашкевіч, акадэмік Радзім Гарошкі, рэктар БДУ Васіль Стражаў, а таксама пісьменнікі і навуковцы: Генадзь Бураўкін, Анатолю Вярцінскі, Васіль Зуёнак, Янка Сіпакоў, Алесь Яскевіч. Студэнткі фінфаку БДУ прачыталі некалькі фрагментаў паэмы па-ўкраінску.

Закончылася прэзентацыя сабраўскім фуршэтам.

Паводле УКРІНФАРМУ

13 (5)

БІБЛІЯТЭКА

▶ РЭЦЭНЗІЯ

ПРЭТЭНЦЫЁЗНЫ ПРАВІНЦЫЙНЫ ГЛЯНЕЦ

Ольга Тарасевич. Ожерелье
Атона. М., Эксмо, 2007.

Кажуць, некаторыя стравы можна есці толькі адзін раз у жыцці. Гэтаксама некаторыя кнігі можна чытаць адзін раз. Дый нават гэты адзін раз дае моцнае атручэнне, з якім не вельмі проста справіцца.

Менавіта такую «нястраўнасць» выклікае кніга мінскай расейскамоўнай аўтаркі Вольгі Тарасевіч «Каралі Атона», выдадзеная ў Маскве.

Раман прэтэндуе на далучэнне да шэрагаў папулярнага і ўдзячнага жанру дэтэктыву. Ён нават выдадзены ў кніжнай серыі «Артэфакт-дэтэктыў». Але дэтэктыў — гэта не тое, што напісанае на вокладцы. Дэтэктыў — гэта тое, што мусіць быць пад вокладкай, унутры кнігі. А вось акурат з гэтым у аўтаркі праблемы.

Дзеянне завязваецца вакол пошукаў старажытнаегіпецкіх каралёў з выявай бога Атона. Маскоўскі прадпрымальнік Вадзім Карпаў дазнаецца, што ягоны бацька колісь служыў у Егіпце, дзе меў раман з тамтэйшай ураджэнкай. Бацька егіпцяні адкрыў яму месца, дзе захоўваюцца каралі старажытнаегіпецкага фараона. У пошуках каралёў Вадзім са сваёй жонкай Святланай (мадэлькай з агенцтва) едзе ў Егіпет. Тамсама збіраецца вельмі разнастайная кампанія расійскіх турыстаў. У пяцізоркавым гатэлі, дзе яны пасляюцца, пачынаецца чарада забойстваў і замаху на забойства...

Нібыта ўсё нармальна з самім раманам. Чым не дэтэктыўная інтрыга? Вось толькі ў дзеянні герояў не верыцца — яны занадта ненатуральныя. Узнікае ўражанне, што галоўная функцыя Лікі Ўронскай (у якой нескладана ўгадаць alter ego аўтаркі) — гэта выпраўленне «перайгранне» жыццёвых сцэнароў, якія не атрымаліся ў рэальным жыцці Вольгі Тарасевіч. Так, Паша, бойфрэнд Лікі, выглядае ненармальным гісторыкам, які носіцца туды-сюды толькі дзеля таго, каб дагадзіць сваёй дзяўчыне, пакорліва трывае ўсе ейныя капрызы і бздурны. Дальбог, у аналагічных

трэба трохку болей, чым карыстанне адным-двума каларытнымі слоўкамі (у рамане «Каралі Атона» гэта, канечне, піраміды й галабія — егіпецкая вопратка), да галавы неяк не прыходзіць.

Разам з тым адчуваецца, хто быў для аўтаркі рухавіком і ідэалам. Яна й сама ў адным са сваіх нядаўніх інтэрв'ю прызналася: «Беларускай Данцовай з мяне не атрымаецца. Я не валодаю той лёгкай іроніяй, якая ёсць у яе кнігах». Аднак жа ў Данцовай хаця б персанажы не дзейнічаюць як роботы!

Модныя фішкі Тарасевіч — гэта не звычайны атрыбут pulp-fiction. Нездарма аўтарка спрабуе змяшаць у прапанаваным літаратурным кактэйлі «Каралёў

ёсць». Для гэтага і карыстаецца адсылкамі да модных аксэсуараў: «Артэфакт-дэтэктыў», жыццё мадэлек, пошукі скарбу з фараонавых упрыгожанняў, пяцізоркавы гатэль... Аднак адсылкі так і застаюцца адсылкамі, а не праўдападобнымі карцінамі. Колькі ні перапісвай рэкламны буклет, прывечаны адпачынку ў Егіпце, ягона «столь» — гэта рэкламны артыкул, а ніяк не мастацкая проза.

Можна спытацца: чаму ж столькі ўвагі надаецца гэтаму раману, калі ў ім няма ні жывых герояў, ні сапраўднага загадка, ні добрага літаратурнага стылю? Рэч у тым, што гэты сурагат сёння прапануецца ў якасці «глянцу», эталону прыгожага пісьменства й масавай літаратуры. Нездарма інтэрв'ю з Вольгай Тарасевіч прайшлі па тэлевізіі, прэзентацыя яе кніг адбылася ў Нацыянальным прэс-цэнтры, яна паўсюль называе сябе «першай беларускай дэтэктыўшчыцай» (Людміла Рублеўская, калі ў ім няма ні жывых герояў, ні сапраўднага загадка, ні добрага літаратурнага стылю?). Акрамя маскоўскіх выдавецтваў выпускам ейных кніг занялося беларускае выдавецтва «Тэхналогія».

Выглядае на тое, што акурат гэты дамарослы «глянец» спрабуюць сёння навязаць грамадству як эталоннае чытво. Прычым — менавіта што спрабуюць: прэзентацыя кніг спн.Тарасевіч у Нацыянальным прэс-цэнтры можа сведчыць пра (яўную ці няяўную) дзяржаўную замову на такога кшталту літаратуру.

Адам ВОРШЫЧ

сітуацыях гераіня, напрыклад, польскай дэтэктыўшчыцы Яаны Хмялеўскай выглядае больш натуральна: яна прызнае, што ніводзін нармальны мужчына так жыць не захоча, і вінаваціць яго ў гэтым бессэнсоўна...

Нягледзячы на прэтэнцёзную назву серыі «Артэфакт-дэтэктыў», уласна артэфакту надаецца вельмі мала ўвагі. Ён толькі «модная фішка», знак далучэнасці герояў (а найперш — аўтаркі) да модных актуаліяў. У гэтым сезоне ў модзе пісаць інтэлектуальныя дэтэктывы? Вось вам, на здароўе! А тое, што для напісання такога твору

Атона і бізнэсоўца-будаўніка й работнікаў мадэльнага агенцтва — дарма што нічога не сведчыць ні пра дзейнасць першага, ні пра заняткі другіх, але... «Павінны ж яны быць хоць кімсьці!» — так, верагодна, думала спн.Тарасевіч падчас пісання. Павінны — хто б спрачаўся! Але з аўтарскіх апісанняў абсалютна не паўстае карціна жыцця мадэльнага агенцтва, у якім працуюць двое (!) з асноўных персанажаў.

Усё гэта — з шэрагу тых самых модных фішак, карцінак прыгожага жыцця. Спн. Тарасевіч спрабуе паказаць «гламур як ён

▶ ДРУК

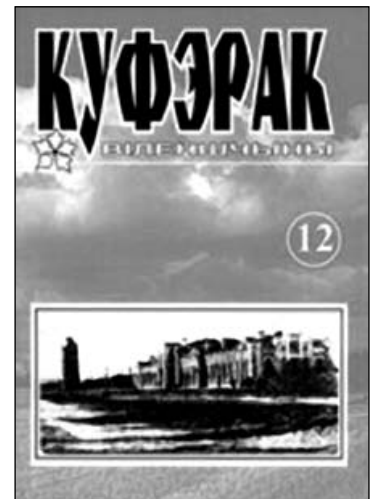
КУФЭРАК ВІЛЕНШЧЫНЫ

№ 1 (12). 2007. — 200 с.

12-ты нумар «Куфэрку», які выдаецца маладзечанскім краязнаўцам Міхасём Казлоўскім, прысвечаны асобе грамадскага дзеяча, аднаго з кіраўнікоў БСРГ Сымона Рак-Міхайлоўскага.

Аб тым — артыкул гісторыка А. Пашкевіча «Сымон Рак-Міхайлоўскі: старонкі жыцця і дзейнасці». У нумары — «Турэмны дзёньнік» дзеяча заходне-беларускага руху. Аўтар, між іншым, імкнецца не занатоўваць туды інфармацыю, якая магла б зашкодзіць папелчнікам па Грамадзе — і арыштаваным, і што засталіся на волі.

У «Куфэрку» друкуецца ліставанне Міхася Казлоўскага з Ларысай Геніюш, працяг успамінаў Франца Світо пра вёску Крывічы на Мядзельшчыне ды шэраг іншых цікавых публікацый.

Літаратар і краязнавец Сяргей Чыгрын апублікаваў у «Куфэрку» артыкул пра яшчэ аднаго грамадоўца — Максіма Бурсевіча.

НН

ЦЫТАТЫ

Наша Ніва

«Наша Ніва»,
верасень 2007 г.
Валянцін Тарас, пісьменнік:

«Наш час наклаў на ўсіх адбітак неакрэсленасці, падвешанасці. Людзі дакладна не разумеюць, чаго яны хочуць. Мяне па-сапраўднаму радуе, што ў гэтай постсавецкай дурноце выкрышталізавалася моладзь, якая дакладна ведае, да чаго імкнуцца. Яны найперш хочуць, каб была Беларусь — не рай, не эдэм, але каб была НАША Беларусь. Канечне, беларуская мова адышла ў літаратуру. Яе няма на ТБ, на радыё, у грамадскім жыцці. Але калі чытаеш літаратуру, то бачыш, што мова — па-ранейшаму акіян, і з часам ён выплеснецца і за межы літаратуры. Вось Барадулін — якія магутныя рэчы ён робіць! Ці Пашкевіч: яго дакументалістыка таленавітая. Ці Севярын Квяткоўскі: быў незаўважны хлопчык, а вось выдаў кніжку «Фрашкі да пляшкі» — і я і рагатаў, і смяяўся, і плакаў, настолькі добра гэта напісана. Існуе, існуе сапраўдная літаратура. У «Маладосці» яе шукаць не варта. Яны па-за літаратурай. Літаратура пайшла адтуль у «Дзеяслоў», прыватныя выдавецтвы, інтэрнэт. Літаратура — гэта пераламленне нашага часу. Я мала ўдзельнічаю ў грамадскім жыцці — і праз узрост, і праз тое, што, шчыра кажучы, мяне раздражняе цяперашняя апазіцыя, якая дванаццаць год топчацца на месцы. Але Плошча мяне натхніла. І натхнілі, як ні дзіўна, паходы потым на Акрэсціна, каб перадаць перадачу унуку: гэта, з аднаго боку, нагадвала, канечне, 37-ы год, але, з другога боку, колькі годнасці было ў гэтых людзях на Плошчы і на Акрэсціна!»

СВАБОДА

Газета «Свабода»,
20.09.2007

«У Беларусі ёсць два літаратары. У паэзіі — Анатоль Аўруцін, у прозе — Мікалай Чаргінца. Такое ўражанне складаецца з-за той увагі, якую дзяржаўная прэса надае гэтым двум творцам. «Советская Белоруссия» на гэтым тыдні (верасень) узгадала пра Чаргінца. Вось некаторыя вытрымкі з ягонага інтэрв'ю.

«Что касается нашего союза, то я ценю всех, кто в него вступил... Опять же нельзя сказать, что все члены нашей организации равны талантом, — в литературе и искусстве вообще нет равенства. Есть свои звезды, есть «балласт»... И в нашем союзе мы тоже встречаемся с внутренними трудностями. К сожалению, среди 200 перешедших к нам из того союза есть демагоги, вместо литературы занимающиеся самоутверждением. Такие, увы, кипят не творчеством и гуманизмом, а злобой и завистью, клеветают, по привычке сочиняют доносы... Для этих людей нет ничего святого... Читаешь — и оторопь берет: где предел бесстыдству? От таких одиозных личностей мы будем очищаться».

Можна толькі павіншаваць старшыню СПБ з тым цяжкім «баластам», які ён набраў. Бо на такім фоне сам спадар сэнатар выглядае клясыкам».

Ад «б»: І насамрэч, неяк недыпламатычна абзываць калега, закліканых пад свае сцягі. Аднак што рабіць з «баластам» і даносчыкамі? І зусім кашчунна — хлусіць ды займацца прыпіскамі ў органе Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь: няма і не было «200 перешедших к нам из того союза», бо перайшло іх толькі 72 з 560-ці! Словам, цытуем, «балласт».

15 (7)

ПАЭЗІЯ

ЮРКА ГОЛУБ

PRO ET CONTRA

Будынкi

Насупраць вязніцы — тэатр.
З турмы выглядае наглядчык.
З тэатра яму акурат
Папляскалі з еднасці ў ладкі.

Насупраць тэатра — турма.
Будынкi аб нечым прарочаць.
З іх кожны наказ атрымаў,
Да драмы людское ахвочы.

Пра натоўп

У натоўпу няма аблічча,
Адпаведна — стрыжня няма.
Ён сурова паветра клычыць,
Выскаляецца задарма.

Для натоўпу гвалт — аксіёма.
Рык ад ярасці — рух крыві.
Бо «не ўсе (у натоўпу) дома»,
Шлях нявызначана крывы.

Зграяй нішчаць ахвяр каёты.
У натоўпе замёр абрэз.
І ніхто не займеў ахвоты
Стаць абрэзу наперарэз.

Латва бацьку адперыць скопам,
А віну замяніць маной.
У натоўпу няма акапаў,
І растружаны ўшчэнт мiнор.

Дні даюць лататы адрозна,
Быццам карак ім час натоўк.
Рассыпаецца ў пыл не розум —
Рассыпаецца ў пыл натоўп.

Штрыхаванне

Нішто — пачуваецца віж:
Зладзюга ў законе.
А ночы і ранку паміж
Загрэблі ікону.

Наглуха заглябіўся стогн
У чэрава дрэва.
Паўшар'я разбурыўся стог
З прыкметамі Крэва.

Пільнуе мярзотнік рабы,
Як дзецям гарэзна.
Сябе скараціў карабін
І стаўся абрэзам.

Панішчлілі зор агарод
Залётныя гіцлі.
Вылоўліваў знічкі народ:
На страту забыцца.

Сабака зашыўся. Буда
У піку паэту.
Пакльпаў вунь з кульбай бядак,
Як з менталітэтам.

Начлег

Наступіць гамонцы гамон.
Заглыбіцца соннік.
Кажан пакідае гумно,
Заспаны, бы ў сойме.

Пашчэнкаю бразне шчупак.
Замкнёны азёры.
Бярэцца ключы адшукаць
Касцёр краснапёры.

Заняткай начлегу здабыў
Вандроўнік з вуздэчкай:
Агонь падымаць на дыбы —
Дык стане, як свечка.

На вуха чароту шаптаць
Крадзецца легенда
Аб тым, як салюка-паштар
Кяханку наведваў.

Завышаны небу правы.
Заніжаны — долу.
Тут госцем сябе правяіў —
Збірайся дадому...

Не трубіць на зоры сурма:
Іх сонмішча блешча!
Ды толькі ўсяго акрамя —
Вячыста і вешча.

Анабасіс Уладзіміра
Караткевіча

Не лахман апранаў
Сам з куэзельнага строю.
Згроб грамы ў Перуна,
Непрабудна старога.

І ў юнацкіх прыгод
Не трасліся пашчэнкаі.
Снег красала штогод
Аб папаху Шаўчэнкаі.

Покуць меў, дзе пасады
Не грашова-харчовы:
Ля Дняпровых спагады
На рагу Рагачова.

Каб сінечы займець
У бярозаў-барознаў...
(Будзе з Воршы глядзець
У расціленай бронзе.)

Праз смугу на тайгу
Пазіраў — не сканала!
Баржы трушчыў тайфун
Аб касцяк акіяна.

Прыпяць несла ў пясках:

Змежваў Тураву вежды.
Ён гейнал выпускаў
З Марыяцкае вежы.

Мкнуў дапасці калёс.
Дзьмуў на прысак музейны.
Вось паэтка з нябёс
У зяленіве Зэльвы.

Рызыкне не страх!
Зорам спеваў аддайма:
Вунь дзіравілі дах
На гарышчы Адама.

І прадонне, і лёх
Не захмарвалі бровы:
І за ім скамарох
Лез туды, як у бровар.

На бязлюддзі ў ладдзі
Смакаваў і ішачыў.
І прыгоду вадзіў
Ад Вушы да Вушачы.

І апаў па сябрах...
А ў захмар'і здалося:
Колас — вольны сярпа,
Серп — нявольнік калосся.

Між ракіт

Не зажураны граі
Заварожвае вежу.
Ледзяная гара
Пад падзівай не ўлежыць.

Там, дзе рокат ракіт
Разварушаваў абшары,
Выпадае з рукі
І сякера, і кара.

Каб канаў — не злічыць
Перуноў і руінаў.
Мкнецца грукат злучыць
З ручаём ручайну.

Ні дыхнуць. Ні сказаць.
Хлешча ў неба паводка.
Б'еца ў грудзі абзац
Між ракіт. Пасяродку.

Спроба вопыту

Выпадак становіцца лёсам,
А лёс у выпадках паграз.
Вунь круцяць кружэлку галосна.
А спеву нячутна якраз.

Надзяя імкнецца ў прастору.
Прасторы ў цямніцы няма.
Таму і стаіць не ў гуморы
На дружэ стагоддзяў турма.

Не горнецца позірк загане:
Сягае балесны праз мур,
Туды, дзе пасталі на ганак
Апостал,
анёл
і амур.

Настаўнік адродзіцца ў вучні.
Узору не выб'еца гвалт:
Запяці закручваць калючкай,
Закручваць легенды ў асфальт.

Асот расквяціла б аблуда...
Ды, мусіць, найлепей відаць
З карчмы паспалітаму люду
Паветра,
зямля
і вада.

Над рэчышчам

Згарнула рэчка ў сувой:
Разгорнецца далеч.
Пакінула кут за сабой,
Дзе згадкі гайдала.

Пакінула ледзь што не рай,
Прыблізны, канечне.
Адсюль у сузор'і ныраў
Чаўна наканечнік.

Пакінула ўток і выток.
Гаёк навакольны.
Ён, мабыць, таксама б уцёк,
Ды рушыць няздольны.

Забрала на памяць вятры
З пустых вербаложаў.
Буслы каля іх, бы вітрыны,
Стаяць, як на лёзах.

Месяца

Па-над схілам гары
Месяц луснуў арэшкам:
Наступ зімняй пары
Ігнаруе дарэшты.

Гакнуў стрэльбаю бор
Аб крутое калена.
Каб спыніць медазбор,
Рой зарокся кялейна.

Пакаціла з вядром
Сухавей па гравійцы:
Як прыкмета ў вятроў —
Рыхтаваць рукавіцы.

— Гой! — Захныча снягір:
— Сала дробна нарэжце.
Блудзяць дзесьці снягі.
Дачакацца! Нарэжце!

Каб капыцца: цок-цок...
І каб гурбы — як знесці!
...Негадзь. Гаць. Вадасіёк.
Запаведнае месца.

Pro et contra

Збыліся. Прайшлі. Палын:
Прыкмета здалёк благая.
Падобна і з плёсу пльынь
Вунь трэскаю след зграбае.

І сад азыз у хмызняк:
Лагодна звінеў спачатку.
Застаўся падмуркаў знак:
З нябытам сабой спрацаца.

Згубіўся апошні дым,
Каб слацца смугі плакучкай,
І сам па сабе затым
З салодкага стаў пякучым.

Пташку пасе трысць
Са згоды рачулки Котры.
Дзяруць на шматкі жыццё
Драпежныя pro et contra.

Узбіўся на тын палын:
Замах у яго гвалтоўны.
І там, дзе мяды пілі,
І дзе выток малітоўны.

Летнік. Рэшта.

Снежаны. Сосны за год
Падрасталі. І дзеці.
Сціснуў лёдам завой
Пер'е зор: не аддзерці.

І замкнёны. Як скарб,
Матылёк паміж шыбаў
Змоўк. Бо ведама, скраў
Завядзёнку ад рыбаў.

У патлатых хібар
Стаў акрас нечытэльным.
Прагна выжла хапаў
Снег з халоднай патэльні.

Агарод. Пасярод
Злёг бульбоўнік іржавы,
Быццам скурчаны дрот
Пакаранай дзяржавы.

▶ ПЕРАКЛАД

РАССТРАЛЯНАЯ ПАЭЗІЯ УКРАЇНЫ

1937 год лічыцца самым жahlівым па размаху рэпрэсіі. Усяго, па няпоўных, недакладных дадзеных, у СССР у 20–50-я гады мінулага стагоддзя пацярпела каля дзвюх тысяч літаратараў, з якіх амаль паўтары тысячы загінула ў турмах і лагерах. Пад рэпрэсіі патрапіла каля 90% літаратараў, прынятых у Саюз пісьменнікаў у 1934 годзе.

Вельмі цяжкія страты панесла і ўкраінская літаратура. Было рэпрэсавана больш за 300 літаратараў, з іх толькі 25 вярнуліся жывымі і далучыліся да творчага жыцця.

Дагэтуль літаратурная спадчына пераважнай большасці рэпрэсаваных пісьменнікаў не перавыдадзена і недаступная для грамадства. Рукапісныя матэрыялы абсалютнай большасці рэпрэсаваных пісьменнікаў, іх асабістыя бібліятэкі, перапіска ці знішчаныя, ці невядома дзе захоўваюцца.

Балюча і сумна. З літаратуры выбівалі найлепшых.

Прадстаўляем беларускаму чытачу па адным творы ўсяго толькі 12 украінскіх паэтаў, якія загінулі ад рэпрэсіі у змрочныя 30-я гады....

ЯКІЎ САЎЧАНКА (1890–1937)

* * *

Стаіць. Бы воск. І скрушна плача:
— Адзін між трупамі пайду.
Ўгары Чырвоны Воран крача
На кроў. На буру. На бяду.

І як звярнуцца да Пустыні?
Ці звонам арф, ці крыкам труб?
З Ніў Бельх — ў Чорныя закінуў
З душою чорта — Крывалоб.

З душою чорта — што ён бачыць!
(Даніну — з Бельх Лілій дай!).
Тужы на камені. Жабрача,
Крывёй ў апошні раз рыдай.

Для барацьбы ён — надламаны.
Пасмеў бы — прахам барацьба!
На сэрцы сцэле ноч туманы,
А над туманамі журба.

Камусь... Далёкім — скрушна плача:
— Да Бельх Ніў хачу ізноў.
Ўгары Чырвоны Воран крача.
Чырвоны Воран чуе кроў.

МАРКО ВАРАНІ (1904–1937)

Слова

Прыспелі ночы цёмныя, бы глеба,
і ў цішы волкай туляцца сады.
Спадаюць нема ў плынь густой вады
мільёны год і лісця, й зоркі з неба.

У цемры дзе не йдзі, не чутны крокі,
у тайнай цішы губяцца сляды...
А дзесь над вамі сёлы й гарады,
Гасподні зірк узводзіцца стовокі.

Так прамільгне жыццё — клубок
дылем,
калейдаскоп адвечных нашых тэм
расколецца аб таямніцу чорнай ночы.

Ды пакідае нам хаос разлук
ў пяшчотнасці расчыненыя вочы
і Слова, выпселае з гойных мук.

ДЗМІТРО ЗАГУЛ (1890–1944)

* * *

Я чую песню, бы скрозь сон
Далёкі Чарамош гуркоча;
Выразна чуецца штоночы
Шум сосен, лісця, нейкі звон.
І штось той песні ва ўнісон
Так міла ў сэрцы зашапоча.

То спеў засмучаных флаяр,
То стогны змрочныя трэмбіты, —
Лугоў зашэпчуць аksamіты
І з сэрца скоціцца цяжар.
Туды, дзе скалы аж да хмар,
Хацеў бы мчацца праз блакіты,
Дзе спеў засмучаных флаяр,
Дзе стогны змрочныя трэмбіты.

МІХАЙЛЬ СЕМЯНКО (1892–1937)

Акiян

Ці ёсць на свеце
Яшчэ больш тайнае,
Як гэта пявуча-туманнае
Слова — акiян.
Колькі людзей-герояў
У шыр тваю ўпівалася —
Колькі надзей ламалася
Скрозь туман.
Колькі народаў тваімі водамі —
Праз пену бурлівых міль —
Змагалася з бурамі й непагодамі,
Праклінала магутны
Штыль.
Колькі губ бягучна сціскалася
Ў жаданні няпоўных ран
І праклінала — і бласлаўляла
Ў шэпаце:
Акiян.
І — закаханы — я ад мрояў млею —
Прагну часам абвастрыць пачуццў стан
Да цябе — пазней — прыходзь — сагрэю
І душа паўнотка невыразных
Ран.
Што гэта мне і сёння ўдарыла —
За колам палярным — барабан?
Сэрца ўва мне клічна захмарыла —
Акiян —
Акiян!

МІКОЛА ЗЭРАЎ (1890–1937)

* * *

Было шчаслівае дзесяцігоддзе-сон.
Бурліва кроў у жылы аж калола,
І экстаычных сонц жывыя колы
Ўзляталі ў неба сіняга плафон.

І кожны год гучаў на іншы тон,
На кожным дні свая пячаць ляжала;
Здавалася, што лёс працягла-сталы
Не зведае канца і перапон.

Ўміг скончылася шчасця чараванне:
Асенні дзень, цяпло і сонцаззянне
Пабачылі мяне сухім сцяблом.

Стаю нямы і жыць ужо бясцілы:
Ўсе думкі там — пад жаласным гарбом
Неміласэрна раннее магілы.

МАЙК ЙАГАНСЭН (1895–1937)

Паэзія

Радзілі мы з табою столькі слоў —
Хоць імі месяц засяляў ў дасвецці.
Мы выснавалі столькі, столькі сініх сноў,
На ўсіх планетах нашы йграюць дзеці.

Мы моры ўсе з табою абшпылі,
Усе затокі ў ціхаакiянні.
Шакалам месяц з-па-за хмар смыліў,
Над галавой кiваліся лiяны.

Мы працавалі ў рысавых палях,
Нас белья нагайкай білі людзі.
Ўсе раны свету — на тваіх руках,
А боль і гнеў — мае ўвабралі грудзі.

Дык вось, апошнія мы зладзім барыкады,
І ты апошняга застрэліш караля.
Па ўсёй зямлі буйныя ўстануць рады
І ты памрэш, сябровачка мая.

ВАСІЛЬ БАБІНСКІ (1898–1937)

Чарназём

(УРЫВАК)

Чорнай ноччу далаеш нябачны бар'ер:
Б'ецца сэрца ў грудзях неспакойна.
Вые вецер, як бедны, стрывожаны звер,
Што прарочыць пажары і войны.

Прытуліся грудзямі да матулі-зямлі
І далонь запусці ў яе лона:
Чуеш? Дыхае жар клапатное раллі,
Цяміш? Кроў барвае чырвона...

Паўслухайся нутром. Чарназём твой
не змоўк,
Ён шапоча паэму былому.
Вецер! Спіхні! Што выеш, бы ранены воўк,
Ты мой брат, родны брат чарназёму!

МІХАЙЛА ДРАЙ-ХМАРА (1889–1939)

Сiмфонія

Расцвіла эстрада медным громам-кветам
і пяшчотным тонам абліла каштан,
плюсканула ў люстра зорнае сусвету —
скрышкамі блакітны заіскрыў крышталь...

Джаляць і цалуюць флейтаў палкіх восы,
лашчацца габоў думныя чмялі...
Сэрца маладое п'е п'янкiя росы,
хоча жыць, старацца на сваёй зямлі...

Скрыпкі ашалелі, і грымяць фанфары,
лецячы на плёсы цёмнага Дняпра, —
ды Дняпра не стала... То гульня вядзьмарак
ці нябачных струн дзiвосная iгра...

Мора цьмою цьмее, толькі мол — бы
ў крэйдзе
(поўню аблажыла хмара войска-раць),
і паснулі ціха караблі на рэйдзе,
а на рэях зоркі золатам гараць.

АЛЕКСА УЛЫЗЬКО (1908–1934)

Рамантыку

Трывай, трывай, о, мройны браце!
Пакiньма змок, маркоты рай!
З жыццём нам доўга шчэ гуляці
І несці сэрца на адчай!

Не зазвіняць ужо шаломы —
Пазабываны скiф, сармат!

Чаму шкада? Крутыя зломы
Нясуць сiмфонiі гармат!..

І ты, і ён, і я — малеча
У калатнечы гроз і мас!
Прымай жыццё без дум і спрэчак,
Бо з ім і логiка і час!

ЯЎГЕН ПЛУЖНЫК (1898–1936)

* * *

Дзень сёння ўпершыню, відаць, за лета
Палям прысмаленым чало абмыў;
Цераз дажджу набеглага прасветы
Зачырванеліся смарагды нiў.

Грамы спякоту выкупалі ў хмарах,
Вясёлкай прыўзнялі нябесны звод, —
І на вяскоўцаўскіх стамлёных тварах
Не так заметна слова — недарод!

І вэрхал жаб з лугоў такі вясёлы
Каціўся ў наваколле да зары,
Што ў ноч выкрыквалі ў адчай сёлы,
Бы шэптам, песень словы-змагары...

А снілася: паўднёвы вецер звонкі,
Каса змяей блішчыць сярод расін...
Ва ўсіх газетах новыя калонкі —
Што хлеба, людзі, выстаць усім!

КОСЦЬ БУРЭВІЙ (ЭДВАРД СТРИХА) (1888–1934)

Зозендропія

(УРЫВАК)

Чырвоны чынік!
Час чырвоны!
Чынуша,
чэрава,
чало.
Чабор частуе,
чад чаруе,
чарот чаўрэе між чаўноў.
Бач, вочы плачуць?
Бач, рагочуць? —
чужак пачухвае свiнню...
Чырвоны конь чубаты скача
насустрэч чорнаму каню...
Няхай ён чорны,
хай ён белы, —
усiм чарцям адна пана:
боль,
боль,
боль,
боль,
бязозак белых,
чырвона-белая сцяна!
Мэрсi, чырвоны мой чыгача!
Мэрсi, што чынна пачакаў,
пакуль я, чуйны да Чэка,
алiтэрацый наўдачу
на ч,
на р,
на б
чыркаў

СЦЯПАН БЭН (1900–1937)

* * *

Звіняць хрушчы, цвітуць чарэшні,
Дзяўчаты водзяць «жураўля».
На кантар ловіць вецер грэшны
Залатагрывага каня.

Стаю я ў прыцемку дубровы,
І думы вечара таю.
Вясна кве камусь дарогі...
Ці хутка выкуе маю?

Якія словы там сустрэну?
Зародзіць тут каму ў палях?
Адчулі птушкі лёсаў змену...
Цвіце туманамі зямля.

ГУТАРКА

20 (12)

ЛЕАНІД ДРАНЬКО-МАЙСЮК: «БЕЛАРУСКАЯ ПАЭЗІЯ — СВЕЦКАЯ РЭЛІГІЯ ПРЫГОЖЫХ ЛЮДЗЕЙ»

10 кастрычніка адзначыў пяцідзясяцігадовы юбілей паэт Леанід Дранько-Майсюк. На ягоным творчым рахунку паэтычныя зборнікі «Вандроўнік» (1983), «Над пляцам» (1986), зборнікі вершаў і эса «Тут» (1990), «Акропаль» (1994), «Стомленасць Парыжам» (1995), «Гаспода» (1998), «Паэтаграфічны раман» (2002), «Вершы. Каханне. Проза» (2003), кніга сатырычных апавяданняў «Пра тое, як я...» (1992). Напярэдадні юбілею паэт завітаў у «Вольную студыю», дзе й адбылася размова пра час і літаратуру, пра тое, што ў жыцці натхняе і абурэе.

Міхась Скобла, перадача «Вольная студыя» Радыё Свабода

«У школах скарачаецца сваё, а павялічваецца чужое»

Міхась Скобла: «Леанід, вельмі своеасаблівы падарунак да твайго пяцідзясяцігоддзя зрабіла Міністэрства адукацыі. Тваё імя знікла са школьных праграмаў на літаратуры — разам з імёнамі Уладзімера Някляева, Вольгі Іпатавай, Святланы Алексіевіч, іншых пісьменнікаў. Цябе гэта вельмі засмуціла?»

Леанід Дранько-Майсюк: «Нічога, не памрэм, будзем жыць і з гэтым. Я хацеў бы гэтую складаную праблему вывесці за межы майго імя й сказаць пра тое, што колькасць гадзінаў, якая адведзена ў нашых навучальных установах на вывучэнне беларускай мовы й літаратуры, вельмі і вельмі малая... Мы павінны зразумець, што кніга не падлягае замене ніякай электроннай версіяй, калі мы адкінем культ коміксаў, падробак, пераробак, усялякіх падмалёвак і падтанцовак... Калі мы выпрацуем законы, паводле якіх будуць карацца «дзеячы», дзейнасць якіх накіравана на тое, каб забяспечыць школьныя бібліятэкі скарачэннямі варыянтамі класічных твораў... Урэшце, калі мы здолеем прапанаваць грамадству заместа культу жытата культ розуму?»

Вось тады, я ўпэўнены, паэзія вернецца ў вялікія аўдыторыі. Працэс гэты няпросты і даволі доўгі, але я веру: не адзінкі, а сотні й тысячы будуць слухаць паэтаў. Беларуская паэзія па сутнасці сваёй народная, яна не можа заставацца на хісткіх эстрадах перформансаў ці на старонках піжоністых выданняў, наклад якіх сарамліва прыкрываецца лічбай 299. Беларуская паэзія — свецкая рэлігія прыгожых людзей, памятайма пра гэта!»

М. Скобла: «А якая самая масавая аўдыторыя, перад якой табе даводзілася выступаць з чытаннем вершаў?»

Л. Дранько-Майсюк: «Пяцьсот, а можа, і ўсе шэсьцьсот удзячных слухачоў слухалі вершы ў Мастах. Вельмі шмат людзей было ў 1997 годзе на маёй творчай вечарыне ў сталічнай філармоніі. Вялікая аўдыторыя была на «Славянскім базары». Маладзчанскі фестываль песні й паэзіі можна згадаць».

М. Скобла: «А згадай самую нешматлюдную залу?»

Л. Дранько-Майсюк: «Самыя нешматлюдныя залы ў Еўропе. У Парыжы мяне слухалі дзесяць чалавек, у Мадрыдзе — пяць, у Лісабоне — тры».

«Кожны паэт мусіць напісаць кніжку добрай практычнай прозы»

М. Скобла: «Значыць, вы ступаць трэба дома... Апошнім часам ты пішаеш і прозу. І мне тут хочацца згадаць лібімага намі абадзума Міхася Стральцова: «Люблю я прозу дух цвярозы, яе густы зямляны дух. Яна і жартам, як сур'эзам, карчы варочае за двух». А вось мне здаецца, што мастацкія магчымасці паэзіі значна большыя, чымся прозы, — пагадзіся».

Л. Дранько-Майсюк: «Ёсць і іншая думка. Кажуць, што ў прозы шырэйшае дыханне. Аднак жа і ў паэзіі дыханне не менш аб'ёмнае. Згадайма «Новую зямлю», «Сымона-музыку», альбо дзве апошнія, абсалютна цудоўныя паэмы Уладзімера Някляева «Паланэз» і «Ложак для пчалы». Гэтыя творы сведчаць, што глыбіня й вышыня паэтычнаыя — бязмерныя».

У Літаратурным інстытуце мяне вучылі, што паміж паэзіяй і прозай няма ніякай розніцы, хіба што розніца існуе ў рытме. У прозы ён менш акцэнтаваны. У 1989 годзе Галіна Булька пазнаёміла мяне з маскоўскім паэтам Юрыем Кузняцовым. Ён тады гасцяваў у Менску. І вось частую я ў сябе дома вялікага расійскага паэта кавай (дарэчы, ад гарэлкі ён адмовіўся) і пытаюся: «А чаму вы, Юры Палікарпавіч, не пішаце прозу?» Ён адказвае: «Уся мая проза ў маёй паэзіі».

І ўсё ж ёсць, скажу так, тэмы ўласна праязныя. І кожны паэт мусіць напісаць кніжку добрай практычнай прозы — ад светлага дэтэктыву да дапаможніка, напрыклад, па пчаларстве ці агародніцтве».

«Без Антона Луцкевіча не было б Беларусі як дзяржавы!»

М. Скобла: «Ведаю, што ты апошнім часам працуеш над тэмай «Антон Луцкевіч і Давыд-Гарадок». Што ў выніку павінна атрымацца?»

Л. Дранько-Майсюк: «У выніку павінна атрымацца аповець-п'еса. Яна будзе называцца «З Вільні ў Давыд-Гарадок, і з Давыд-Гарадка ў Вільню». Дзякуючы Анатолю Сідаровічу, ягонай стараннай, высокапрафесійнай працы па вяртанні вялікай спадчыны Антона Луцкевіча, дзякуючы Сяргею Дубаўцу, ягонаму аналітычнаму мастацтву, праз якое эпоха Луцкевіча наблізілася да мяне, дзякуючы клопату прафесара Уладзімера Міхнюка і

Леанід Дранько-Майсюк. 2002 г.

сапраўднага паэта архіўнай прасторы Віталія Скалабана, я адчуў, што мушу напісаць сваю прозу пра дырэктара Беларускага музея ў Вільні Антона Луцкевіча».

Менавіта ў такой якасці ён прыехаў у 1936 годзе ў Давыд-Гарадок, каб даследаваць дубовыя труны, якія былі знойдзены падчас будаўніцтва царквы на Замкавай гары. Антон Луцкевіч навукова даказаў, што ў гэтых дубовых саркафагах пахаваны давид-гарадоцкія князі, і самі саркафагі знаходзіліся ў культурным слоі зямлі дванацатага стагоддзя».

Я веру, што неўзабаве нашае грамадства па-сапраўднаму ацэніць дзейнасць Антона Луцкевіча. У Менску яму абавязкова будзе пастаўлены помнік, адчынены музей. Без Антона Луцкевіча не было б Беларусі як дзяржавы!»

«Літаратура — занятак небяспечны»

М. Скобла: «Леанід, жыў-быў такі японскі мастак Кацусіка Хакусай — аўтар вядомага альбому «Трыццаць шэсць відаў Фудзіямы». Ён пісаў у розных манерах, і кожнага разу, мяняючы манеру, мяняў і сваё імя. І такіх перыядаў у ягоным жыцці было больш за трыццаць. А ў цябе патрэбы ў псеўданіме ніколі не ўзнікала?»

Л. Дранько-Майсюк: «Я ніколі не карыстаўся псеўданімамі. Ёсць такі панятак — гетэранімія, гетэранімы — азначае «рознаіменны». Нашыя паэты, нашыя класікі любілі па неабходнасці (сацыяльнай і палітычнай) мастацтва гетэраніміі. Успомнім шматлікія псеўданімы Якуба Коласа, Кандрата Крапівы, Францішка Багушэвіча, Алаізы Пашкевіч... Літаратура — занятак небяспечны, і таму аўтар звычайна прыкрываў сваё сапраўднае прозвішча выдуманым імем. А

яшчэ, каб стварыць уражанне, што, напрыклад, ён, Францішак Багушэвіч, у мастацкім пісьменстве не адзін».

Варта тут згадаць і вялікага партугальскага паэта Фэрнанду Пасоа, сапраўднага караля рознаіменнасці. У яго былі дзесяткі й дзесяткі псеўданімаў. Кожны свой рукапіс ён падпісваў новым прозвішчам, даваў гэтаму прозвішчу біяграфію і, па сутнасці, ствараў новага пісьменніка. Псеўданім, нават расшыфраваны, заўсёды мае адценне таямнічасці».

«Мы — краіна расцярушаных архіваў»

М. Скобла: «6 кастрычніка ў Беларусі адзначаўся Дзень архівіста. Ці збіраеш ты архіў, ці згодны з Барысам Пастернакам, які пісаў: «Не надо заводить архива, над рукописями трясись?»»

Л. Дранько-Майсюк: «Мы — краіна расцярушаных, а то й наогул згубленых архіваў. Мы — прастора кепска вывучаных архіваў. Таму ўсё тое станоўчае, што робіцца ў галіне архівістыкі, у мяне выклікае вялікую павагу. Сяргей Шупа сабраў два вялікія тамы архіваў БНР. Гэтая праца заслугоўвае ордэна Ганаровага Легіёна. Вельмі плённа працуе даследчык Віталь Скалабан. Дакументалістыка робіць мастацкае мысленне дысцыплінаваным, дапамагае пазбягаць фантазійных выкрутасаў».

Я збіраю архіў, але пад замком не трымаю. Маім фотаархівам карыстаюцца журналісты (асабліва іканаграфіяй 1930 гадоў), а мае рукапісы паступова пераходзяць на захаванне ў Музей гісторыі беларускай літаратуры».

«Кнігарні выжывуць гэтак жа, як выжылі цэрквы»

М. Скобла: «Днямі з Віцебску прыйшла навіна — тамтэй-

шыя ўлады загадалі ў гарадскіх кнігарнях гандляваць цыгарэтамі. І кніжныя стэлажы стаяць поруч з цыгарэтнымі. Як табе падабаецца гэткае суседства?»

Л. Дранько-Майсюк: «Павінна быць культура гандлю, і прадаваць цыгареты ці віно поруч з кнігамі — няправільна. Так быць не павінна. Памятаю, як на пачатку 1990-х гадоў пачалі знікаць бібліятэкі, іх забіралі пад кабінеты, усялякія дзелавыя ўстановы. У нашыя дні знікаюць кнігарні. Вось прадавалі кнігі ў падземным пераходзе станцыі метро «Кастрычніцкая», а цяпер там прадаюць віно. Літаральна на маіх вачах знікла кнігарня «Ноты», яна была на вуліцы Леніна — цяпер там крама па продажы мабільных тэлефонаў (далькажыкаў). Сённяшняя офісна-глянцавая цывілізацыя засоўвае кнігарні ў цёмны кут, і пакуль яна перамагае. Спадзяюся, такі стан рэчаў часовы, фатальных наступстваў не будзе. Кнігарні выжывуць гэтак жа, як выжылі цэрквы».

М. Скобла: «Ёсць такая прыродная з'ява — балотны агонь, агонь, які гарыць пад зямлёй, у залежах торфу. Наверсе яго тушаць, заліваюць вадой, але ў глыбіні ён недасягалны. Мне здаецца, балотны агонь — добрая метафара беларускай культуры. Як жэ — людзі на балоце. Як доўга культура можа існаваць ва ўмовах падзем'я? Усё ж прыток свежага паветра любому агню патрэбен, у тым ліку й творчаму».

Л. Дранько-Майсюк: «Каранёвая сістэма беларускай культуры вельмі глыбокая. А агонь не толькі спапяляе, не толькі спальвае, агонь — асвятляе, агонь грэе. Я думаю, што згаданы табою невынішчальны балотны агонь сагравае і асвятляе наш шлях у нашу нацыянальную будучыню».

БІБЛІЯТЭКА

22 (14)

▶ КНИЖНИЦА

Як і раней, у рубрыцы падаюцца анонсы новых выданняў, што прайшлі экспертызу незалежнага літаратурна-мастацкага часопіса «Дзеяслоў»

Уладзімер Арлоў. Імёны свабоды. (Бібліятэка Свабоды. XXI стагоддзье) — Радые Свабодная Эўропа / Радые Свабода, 2007. — 576 стар., іл.

Кніга Уладзімера Арлова «Імёны свабоды» — дванацатае выданне ў серыі «Бібліятэка Свабоды». У кнігу ўвайшоў 261 гістарычны партрэт герояў беларускай свабоды XVIII-XXI стагоддзяў. Пра беларускіх змагароў за волю й незалежнасць аўтар кнігі распавядаў у радыеперадачах. Атрымалася паказальная кніга — не толькі ў сёлетнім годзе, але і ва ўсім дзесяцігоддзі. Гэта статут новай Беларусі, статут служэння свайму народу, свайёй нацыі. Гэта фундаментальная праца і аўтара, і мастака. Цэлая акадэмія, цэлы інстытут літаратуры, цэлы інстытут беларусістыкі мусіў бы працаваць, каб сабраць падобны фаліант. У. Арлоў здолеў скласці і апублікаваць нацыянальны пантэон, пантэон нацыянальнай славы ваяроў беларушчыны, якія з дзесяцігоддзя ў дзесяцігоддзе, са стагоддзя ў стагоддзе працавалі, каб сучасныя беларусы маглі не толькі пачувацца беларусамі, але і памятаць пра тых людзей, якія беларускую свабоду апявалі і ахвяроўвалі ёй жыцці.

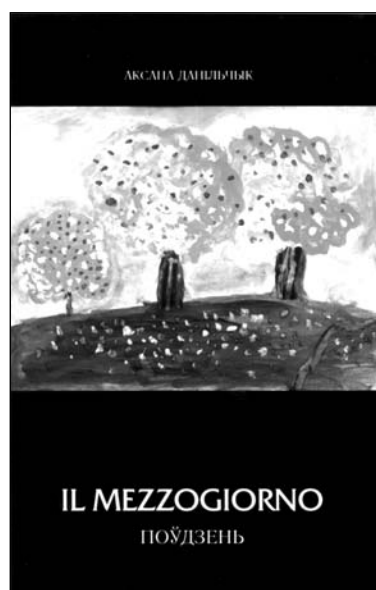
«Імёны свабоды» па-энцыклапедычнаму не толькі напісаныя, але і праілюстраваныя.

Бог Скарпіён: Пераклады з ангельскай і амерыканскай літаратуры / Пер. з англ. V.K. Вільня—Менск: Printed in Lithuania by Gulbis spraustuve, 2007. — 314 стар. Наклад 200 ас.

Бадай, упершыню ў Беларусі выходзіць перакладная кніга, зробленая з такой любоўю. Кніга аўтарская, калі так можна сказаць пра кнігу перакладную. У ёй тры раздзелы і постскрыптам. Слаўны постскрыптам: п'еса Гэральда Пінтэра «Каханак». А яшчэ ў кнізе творы Вільямса, Дэвіда Герберта-Лорэнса, Уільяма Голдынга, Т. Карэгесан Бойла, Пола Остэра, Гары Энза... Цудоўная чытанка з сучаснай англамоўнай літаратуры, старонкі ў будучы падручнік-хрэстаматэю па сучаснай замежнай літаратуры.

Аксана Данільчык. IL MEZZOGIORNO. Поўдзень. — Мінск: Кнігазбор, 2006. — 114 стар. Наклад 300 ас.

Вершы-роздумы, вершы-імпрэвізацыі, вершы-вокны ў нашае жыццё, тонкія — лірычныя і вытанчаныя — філасофскія... Новая кніга Аксаны Данільчык з тых, што варта рэкамендаваць выдаваць большым накладам і для... чытання ўслых, уголас... І досыць пра кнігу, бо значна паўней вы можаце пазнаёміцца з ёю з дапамогай артыкулу Святланы Калядкі «На падмурку знітаных імпрэсій...» у новым, 30-м, нумары «Дзеяслова».

Пётра Рудкоўскі. Паўстаньне Беларусі. — Вільня: Інстытут Беларусістыкі (Бібліятэка «Наша Ніва»), 2007. — 252 стар. Наклад 1100 ас.

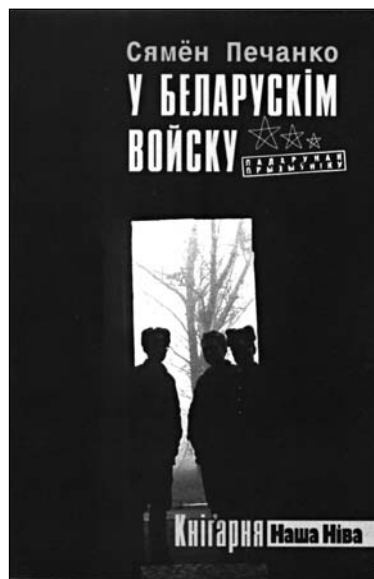

Кніга філосафа і багаслова — для тых, хто шукае Беларусь паміж бел-чырвона-белым і чырвона-зялёным, паміж Пазыняком

і Лукашэнкам, паміж каталіцызмам і праваслаўем, паміж расейскім і польскім, паміж камунізмам і нацыяналізмам. Многія тэксты ўжо вядомыя з мінулых публікацыяў у «Arche». Яны складзеныя ў дзве часткі: «Сіняявокая Беларусь з чырвона-зялёным тварам» (пра аўтарытарную краіну і яе ідэалогію) і «Відарысы новай Беларусі» (заканчваецца аналізам падзеяў на Кастрычніцкай плошчы ў сакавіку 2006-га).

Кнігу можна рэкамендаваць для абавязковага прачытання студэнтам гуманітарных факультэтаў ды ідэалагічным супрацоўнікам усіх узроўняў. Запамінаецца яна і «Прадмовай ад Валера Булгакава», у якой той на поўным сур'ёзе (?) параўноўвае П. Рудкоўскага з М. Багдановічам з той прычыны, што ён (Булгакаў) «выратаваў» тэксты першага — як некалі тое з Максімавічы зрабіў Сяргей Палуян...

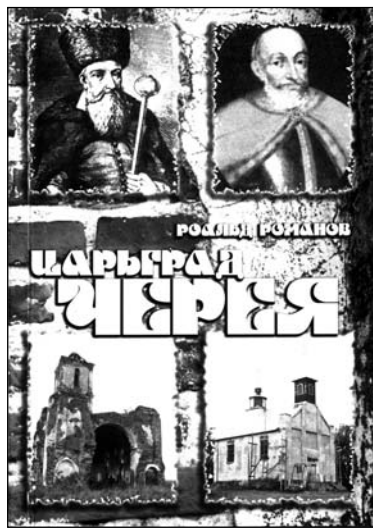
Сямён Печанко. У беларускім войску: Падарунак прызыўніку. — Вільня: Інстытут беларусістыкі (кнігарня «Наша Ніва»), 2007. — 172 стар. Наклад 1000 ас.

«Кніга пра цяперашняе беларускае войска» падаецца толькі канспектам-накідам да кнігі. На старонках «Нашай Нівы» тыя тэксты гучалі гарманічна, але кнігі не ўтварылі: ні публіцыстычнай, ні — тым больш — «Сто дзён да загалу». Уражанне наступнае: яна зробленая ці для «рабакопаў», ці для бацькоў прызыўнікоў, ці для дзяўчат. Не хапае ў ёй «пярчынкі», солі — і волі аўтара хоць бы на тыповую (тыпалагічную) аўтабіяграфію.

Роальд Романов. Царьград Черя: свидетелствуют памятники Белой Руси. — Мінск: Медысон, 2007. — 288 стар. Наклад 200 ас.

Кніга мусіла б стаць сенсацыяй, калі б выйшла крыху большым накладам ці адпаведна была б прарэкламавана. Аўтар на падставе тэксталагічных ды гісторыка-юрыдычных фактаў пераносіць вядомы шлях з варагаў у грэкі ад расійскага Ноўгарада на беларускую зямлю: з Балтыйскага мора па Заходняй Дзвіне, Нёмане і Дняпры. Р. Романаў стварае дакументальна-

папулярны летапіс невядомай сталіцы невядомага княства: царграду Чарэя і Чарэйскага гаспадарства. Даследаванне — яскравае сведчанне таго, колькі загадак чакае беларускую душу па дарозе спасціжэння свайёй самасці. Тыя пытанні — і ў некаторых раздзелах кнігі: «Славяне сярэднявечнай Русі — ханаане?», «Руская гісторыя старажытнага часу — шведская?», «Вялікі князь Вітаўт быў уніятам?»

А яшчэ больш у кнізе — знаходка. І дакументальныя, і метафарычна-містыфікатарскія.

ТЭРМАПІЛЫ. Літаратурна-мастацкі і беларусазнаўчы часопіс. — Беласток, 2007, № 11. — 309 стар.

«Гарачыя вароты» (так у перакладзе гучыць назва часопіса-штогодніка беларускіх літаратараў Польшчы) па-восеньску багатыя на паэзію: змяшчаюць вершы Ніны Мацяш, Аксаны Спрычан, Марыны Трумфгеллер, Ярыны Дашынай, Ірыны Багдановіч, Вольгі Шынкарэнкі, Алеся Каско, Расціслава Бензюрука і Юркі Буйнюка.

У прозе цэнтральнае месца займае аповесць Алеся Паплаўскага «Піраміды», а таксама — «дзённікі настрою» Янкі Сіпакова, апавяданне Паўла Ляхновіча, успаміны Уладзімера Мархеля і дзённікі Сакрата Яновіча.

У «спадчыннай» частцы «Тэрмапілаў» запамінаюцца найперш эсе Ніны Мацяш пра Янку Брыля, аўтабіяграфія ды лісты беларускага празаіка-эмігранта Міколы Цэляша, лісты Уладзіміра Дубоўкі, артыкулы Генадзя Праневіча, Арсена Ліса, Галіны Друк, Алы Петрушкевіч, Альбіны Сямёнавай і Вольгі Шынкарэнкі.

▶ ПАЛІЦА

У МІНСКУ ЁСЦЬ ШВЕЙЦАРСКИ ЛІТАРАТУРНЫ КУТОК

У бібліятэцы Інстытута імя Гётэ ў Мінску (памяшканне былога Дома літаратара па вуліцы Фрунзе, 5) адбылося ўрачыстае адкрыццё швейцарскага літаратурнага кутка і творчая сустрэча з нямецкамоўным пісьменнікам Андрэасам Незерам. Акцыя прайшла ў межах свята «Свет нямецкай мовы». Цяпер чытачы бібліятэкі змогуць пазнаёміцца з сучаснымі літаратурнымі творамі швейцарскіх пісьменнікаў, інфармацыйнымі матэрыяламі пра жыццё ў Швейцарыі.

У згаданай бібліятэцы прапанаўецца да свабоднага карыстання вялікі кніазбор нямецкай літаратуры, як класічнай, так і сучаснай, а таксама вялікі збор падручнікаў, часопісаў і газет ФРГ.

Н. К.

НАВІНКИ ФРАНЦУЗСКОЙ ЛІТАРАТУРЫ ДЛЯ БЕЛАРУСАЎ

Традыцыйнае свята чытання французскай літаратуры прайшло для беларусаў. Вядомы французскі пісьменнік Патрык Бесан правёў у Мінску прэзентацыю навінак французскай літаратуры 2007 года. Гэтае мерапрыемства адбылося 19 кастрычніка ў Мінскай абласной бібліятэцы ім. А. С. Пушкіна і адкрыла штогадовае Свята франкафонных чытанняў.

Як паведаміла БелТА, Патрык Бесан не першы раз прыязджае ў нашу краіну. Гэтым разам з яго ўдзелам прайшла серыя франка-беларускіх літаратурных сустрэчаў, адна з якіх — у Маладзечна. У цэнтры ўвагі былі творы самога Патрыка Бесана. З удзелам пісьменніка быў арганізаваны круглы стол на тэму «З якой мэтай і як пісаць добры раман» для студэнтаў Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта і Белдзяржуніверсітэта.

Упершыню франкафоннае свята чытання было арганізаванае ў 1988 годзе і з тых часоў штогод праводзіцца ў кастрычніку. Першапачаткова гэта было выключна французскае мерапрыемства, але пасля чытання пачалі праходзіць у сотнях краінаў свету. Беларусь далучылася да гэтай ініцыятывы ў кастрычніку 2001 года, прыняўшы 13-тае свята чытання. У 2006 годзе 18-тае франкафоннае свята чытання сабрала па ўсім свеце больш 2,5 млн. аматараў кніг.

Lindarka, www.uff.by

БЕЛАРУСКИЯ БЛІСКАВІЦЫ Ў ЧЫКАГА

У Чыкага выйшла кніга літаратурнаўцы і перакладчыка з Беларусі Цімафея Ліякумовіча «Белорусские сполохи». Гэта зборнік нарысаў і эсе пра беларускіх пісьменнікаў і пераклады на расійскую іхніх вершаў і прозы, зробленыя Ц. Ліякумовічам. У шэрагу публікацыяў выкарыстоўваюцца асабістыя шматгадовыя знаёмствы і перапіска аўтара з беларускімі паэтамі і празаікамі, а некаторыя пераклады былі аўтарызаваныя.

ПРЫСВЯЧЭННЕ

СЧАРАВАНАЯ БЕЛАРУСЬ

Алесь БРАЗГУНОЎ

Вярэдзіць нам душы, што мруць
у згрызотах,
Бо Вітаўт — не твой, і не твой
Гедзімін,
А тых, што сядзелі ў паганскіх
балотах...

Вітаўт Кіпелю

Ты ходзіш па свеце — самотны
прывід,
Ратунку шукаеш ад собскага ценю,
Не можаш пазбыцца ліслівых
абрыд,
Нянавісьць сваю заціскаючы
ў жменю.

Цяпер ты — малодшы з усходніх
братоў,
Хоць звацца святою стагоддзямі
можаш:
За іх пралівала ахвярную кроў
Ды клалася смела ў пракрустава
ложжа.

Усходні, заходні, паўночны сусед
У хаце твай — пажаданья
госці.

Усё, што насіла ты ў сэрцы сваім,
Забралі «браты», каб давеку
папрокам

Ты ім раздала свой каштоўны
саёт, —
Сыноў і дачок і бацькоўскія косці.

Цябе дакараць, — што
няўдзячная ім;
Няшчасці твае — чарнакрылым
прапрокам...

Не ты малаком узмагала князёў,
Што, грудзі твае засланяючы
ў бітвах,

Устань, абудзіся, з пляча страяні
Ліхія трызненні, што цягнуць
у прошласць!

Каналі пад небам чужынінскіх
краёў
Ды прышласць тваю бласлаўлялі
ў малітвах.

Мая счараваная Маці, глыні
Паветра свабоды — і зрынь гэту
пошасць!

Цябе не было. І не твой успамін

MEMORIA

У кастрычніку 2007 года пайшоў з жыцця беларускі прэзаік і публіцыст, член Саюза беларускіх пісьменнікаў Яўген Будзінас.

Яўген Дамінікавіч нарадзіўся 18 лютага 1944 года ў Маскве. Ягоны бацька — рэўкамісар Жэмайці — быў незаконна рэпрэсаваны. Маці працавала настаўніцай. У 1946-м сям'я пераехала ў Вільню. Я. Будзінас вучыўся ў радыётэхнічным інстытуце ў Разані, затым у Мінску. З 1968 года — на журналістскай рабоце (у штаце «Знамя юности», «Дружбы народов»). Я. Будзінас вядомы і як выдавец паэтычнай анталогіі (укладальнік Я. Еўтушэнка).

Свой першы мастацкі нарыс Я. Будзінас апублікаваў у часопісе «Нёман» (1966 г.). Выйшлі ягоныя кнігі «Один практический

шаг», «Дом в сельской местности», «Действующие лица», «Преждевременный конфликт», «Промежуточный человек». Найбольш вядомая ягоная кніга — «Дураки» (аўтабіяграфічная споведзь-сатыра пра перажытыя Беларуссю 90-я гады ХХ стагоддзя).

Сёлета пабачыў свет раман Я. Будзінаса «Давайте, девочки», які прэзаік дапісаў ужо моцна хворым. Арэндаваў залу Дома літаратара (як і іншыя залы Мінска) на прэзентацыю кнігі ўладзімунедазволілі, і пісьменнік сабраў сваіх сяброў і чытачоў пад адкрытым небам на сваім лецішчы — у легендарных Дудутках, узвезеных у 90-х гадах Будзінасам. Тая прэзентацыя была адначасова і мастацкім развітаннем...

Я. Будзінас — суаўтар некалькіх сцэнарыяў фільмаў Ю. Хашчавацкага, яму прысвечаны адметны цыкл вершаў Рыгора Барадуліна.

АДКАЗ

«Літаратурная Беларусь — культурна-асветніцкі праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў», як пазначана пад назвай спецыўпускаў. Дык раскажыце найперш пра гэтае аб'яднанне...

Аляксей Пятровіч Добрык, Мядзел

Саюз беларускіх пісьменнікаў — самая сталая па ўзросце творчая арганізацыя Беларусі. Яе ранейшыя назвы: Саюз пісьменнікаў БССР і Саюз пісьменнікаў Беларусі. Прафесійная, добраахвотная няўрадавая грамадская арганізацыя беларускіх пісьменнікаў актыўна ўдзельнічае ў грамадскім і культурным жыцці Рэспублікі Беларусь, спрыяе развіццю і прапагандзе беларускай літаратуры і мовы. Саюз пісьменнікаў створаны з мэтай абароны творчых правоў, прафесійных і сацыяльных інтарэсаў літаратараў, іх годнасці, забеспячэння ўмоў для практычнай рэалізацыі свабоды слова і друку, аховы творчай спадчыны.

Гісторыя Саюза пісьменнікаў — гэта найперш гісторыя нашай краіны з яе радаснымі і трагічнымі шляхамі. За дасягненні ў развіцці нацыянальнай культуры і папулярнасцю беларускай літаратуры Саюз пісьменнікаў мае шэраг дзяржаўных узнагарод. 19-і сябрам Саюза пісьменнікаў было прысуджана званне Народных паэтаў і пісьменнікаў, 3-м — Народных артыстаў, 41-му — заслужаных дзеячаў культуры Беларусі, 10-ці — заслужаных дзеячаў навукі. Лаўрэатамі Дзяржаўнай прэміі Беларусі сталі 101 сябра арганізацыі. Сёння ў шэрагах Саюза беларускіх пісьменнікаў — чатыры літаратары, якія маюць статус Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь. Дзесяткі сяброў Саюза абіраліся народнымі дэпутатамі — ад Вярхоўнага Савета ССР да Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Саюз пісьменнікаў аб'ядноўваў і аб'ядноўвае ў сваіх шэрагах акадэмікаў, членаў-карэспандэнтаў Нацыянальнай Акадэміі навук, шэраг дактароў і кандыдатаў навук.

Грамадскае аб'яднанне «Саюз беларускіх пісьменнікаў» (СБП) дзесяцігоддзі з'яўляецца фарпос-там змагання за нацыянальную самабытнасць краіны, яе дэмакратызацыю, нястомна адстойвае права аўтараў на свабоду выказванняў і думання. З лона СБП, з дапамогай ягоных актывістаў паўсталі многія грамадскія аб'яднанні, рухі і партыі: «Мартыралог Беларусі», БНФ, Беларуская сацыял-дэмакратычная Грамада, Таварыства беларускай мовы, Рада беларускай інтэлігенцыі і інш.

Саюз беларускіх пісьменнікаў па праву называюць ядром нацыянальнай інтэлігенцыі, паколькі ў яго шэрагах былі і застаюцца самыя вядомыя грамадзяне Рэспублікі Беларусь, творцы, уганараваныя высокімі званнямі і прэміямі. Да дзейнасці Саюза пісьменнікаў спрычыніліся і спрычыняюцца сваёй дзейнасцю Купала і Колас, Чорны і Крапіва, Лынькоў і Броўка, Танк і Куляшоў, Панчанка і Макаёнак, Скрыган і Мележ, Караткевіч і Адамовіч, Быкаў і Шамякін, Брыль і Навуменка, Барадулін і Гілевіч, дзесяткі іншых па-сусветнаму значных творцаў. Пісьменніцкія з'езды, паседжанні Рады СБП маюць шырокі розгалас, прынятыя рашэнні і рэзалюцыі мэтанакіравана скіраваныя на адстойванне свабоды слова, падтрымку дэмакратычных пераўтварэнняў у Беларусі.

Незалежніцкая пазіцыя аб'яднання напрацягу апошніх 12 гадоў выклікае абурэнне з

боку ўладаў. У 1997 г. у СБП распараджэннем кіраўніка Беларусі быў адабраны Дом літаратара (уласнасць арганізацыі), а ў 2006 г. аб'яднанне было гвалтоўна выселена з займаемага памяшкання ў згаданым Доме. У 2002 годзе у СБП былі адабраныя літаратурна-грамадскія перыядычныя выданні, заснавальнікам якіх ён з'яўляўся. На базе іх была створана дзяржаўная Рэспубліканская выдавецкая ўстанова «Літаратура і мастацтва» (так званы холдынг), а нелегальныя рэдактары і супрацоўнікі — звольнены з працы.

Цягам апошніх гадоў СБП прайшоў шэраг судовоў. Найбольш гучнай справай была пазва Міністэрства юстыцыі ў Вярхоўны суд Рэспублікі Беларусь аб ліквідацыі грамадскага аб'яднання вясной гэтага года. Судовая справа была выйграная, што дае права арганізацыі дзейнічаць легальна. Сёлета са школьных праграмаў па беларускай літаратуры былі скасаваныя творы сяброў СБП як «нацыяналістаў» (!?).

Цяпер у шэрагах СБП больш 550 членаў. Пры грамадскім аб'яднанні актывісты працуюць секцыі паэзіі, прозы і крытыкі. За мінулыя чатыры гады праз іх сіта прайшло больш 300 літаратараў, 120 з якіх папоўнілі Саюз, які годна выконвае місію грамадскага Інстытута літаратуры.

ПАВАЖАНЫЯ СЯБРЫ!

Калі вы і надалей хочаце чытаць выпускі «ЛІТАРАТУРНАЙ БЕЛАРУСІ», вам неабходна зрабіць папярэднюю перадаплату на «НОВЫ ЧАС» (бланкі квіткаў друкуюцца ў газеце).

«ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ» у такім фармаце (16 старонак) будзе з'яўляцца штомесяц у апошнюю пятніцу.

Пры жаданні вы можаце аформіць падпіску толькі на асобныя нумары з літаратурным выпускам.

Кошт аднаго нумара газеты — 500 рублёў.

Да сустрэчы!

АКЦЫЯ

«БУДЗЬМА РАЗАМ!»

Грамадскае аб'яднанне «Саюз беларускіх пісьменнікаў» распачынае акцыю «Будзьма разам!» і запрашае да супрацы ўсе зацікаўленыя культурніцкія арганізацыі, аб'яднанні, установы, гурткі. Мэта акцыі — выяўленне ў рэгіёнах краіны маладых талентаў, творчай, інтэлектуальнай, маральнай ды арганізацыйна дапамога ім.

Мы заклікаем адгукнуцца кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў універсітэтаў, гімназій і школ усіх рэгіёнаў Беларусі, а таксама маладых пачаткоўцаў. Дасылайце свае каардынаты, творы, прапановы, пытанні і просьбы на адрас: 220012, Мінск, завулак Інструментальны, д.6, пак. 214.

Пасля агульнарэспубліканскага маніторынгу вас чакаюць майстар-класы вядомых беларускіх пісьменнікаў, прафесійныя дыспуты, падтрымка, сяброўскія экскурсіі і вандроўкі, публікацыі ў друку.

Будзьма разам!

Сакратарыят Саюза беларускіх пісьменнікаў

«Літаратурная Беларусь» — гэта супольны праект Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў», гэта альтэрнатыва адабранаму ў яго і цяпер падкантрольнаму штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва».

Гэта фармаванне незалежнай творчай думкі нацыянальнай эліты.

Гэта імкненне супрацьстаяць татальнаму замоўчванню вольнага мастацкага слова ў дзяржаўных СМІ.

Гэта свабодная трыбуна паэтаў, прэзаікаў, драматургаў, крытыкаў і чытачоў Беларусі.

Гэта напамін аб тым, што Беларусь — і дзяржаўная, і літаратурная — створана пісьменнікамі, і яна патрабуе іхняй працы і апантанасці.

«Літаратурная Беларусь» — новы час чытання.